

[Formanden.]

energipolitiske udvalg. Jeg skal udsætte afstemningen om disse to muligheder til i morgen.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om fremme af vindkraftens anvendelse i elforsyningen [af Wilhjelm m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 8. Fremsat 12/10 76).

Formanden:

Sammen med denne sag foretages de under punkterne 4-6 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om fremskyndelse af kraftvarmeudbygning [af Wilhjelm m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 9. Fremsat 12/10 76).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om etablering af transmissionssystem m. v. for naturgas [af Wilhjelm m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 10. Fremsat 12/10 76).

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om fremme af bygningsisolering og anvendelse af solvarme [af Wilhjelm m. fl.].

(Beslutningsforslag nr. B 11. Fremsat 12/10 76).

Forslagene sættes til forhandling.

Formanden:

Taletiden er for ordførere 10 minutter, for forslagsstilleren det dobbelte.

Handelsministeren (Per Hækkerup):

Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger, som sigter på at give en lidt mere generel vurdering af de fire forslag til beslutning, som hr. Wilhjelm har fremsat, idet jeg ikke mener, at der ved denne lejlighed er grundlag for eller anledning til at gå ind på en lang række af de enkeltheder, som findes i hvert af forslagene. Jeg går ud fra, at der bliver tale om udvalgsbehandling, og så kan man gå ind på enkelthederne dér.

Dernæst vil jeg gerne sige, at i det, der er udgangspunktet for de fire forslag, nemlig bekymringen over, hvorledes vores energiforsy-

ningssituation kommer til at udvikle sig, er regeringen enig i den, jeg ved ikke, om man skal sige usikkerhed over for, hvorledes udviklingen vil blive. Uden at der er truffet nogen endelige beslutninger herom, må man vist regne med som overvejende sandsynligt, at OPEC-landene, når de mødes i december måned for at drøfte spørgsmålet om prisen på råolie, beslutter sig til en prisforhøjelse. Ingen kan naturligvis vide, i hvilken størrelsesorden en sådan prisforhøjelse bliver, hvis den bliver besluttet, men meget tyder på, at man må være indstillet på, at resultatet bliver en forhøjelse af råolieprisen med mellem 10 og 20 pct. Det rejser naturligvis et alvorligt problem for alle de lande, som er olieforbrugende, og ikke mindst for et land som Danmark, fordi vi i forhold til andre lande er det land, der med hensyn til vores energiforsyning er mest afhængigt af olie.

Men dertil kommer, at spørgsmålet om vores fremtidige olieforbrug måske ikke bare bliver et problem om, hvilken pris olien skal leveres til, altså et problem om prisforhøjelse omkring årsskiftet, men ingen kan jo udelukke, at det kan være et led i OPEC-landenes politik også at stramme til med hensyn til den mængdemæssige forsyning, således at vi kommer til at stå over for visse knaphedsudsigter med hensyn til olieforbrug, og det vil på tilsvarende måde være alvorligt for alle de olieforbrugende lande og igen mere alvorligt for os end for andre. På denne baggrund er der, mener jeg, al anledning til at overveje Danmarks forsyningsproblemer for energiens vedkommende.

Jeg vil også gerne sige, at det er regeringens opfattelse, at dette problem om energiforsyning er et internationalt problem. Jeg tror, man må erkende, at skal der opnås virkelig tilfredsstillende løsninger med den fornødne forsyningsgaranti og med aftale om en rimelig prispolitik, må det være på internationalt grundlag. Derfor medvirker Danmark da også i de drøftelser, der finder sted på internationalt plan om udformningen af en energipolitik.

Jeg kan ikke tilbageholde den bemærkning, at når vi ser på de drøftelser, der finder sted inden for EF, forekommer det mig, at det er et af de områder, hvor sendrægtigheden gør sig mere gældende. Det beklager jeg, og det vil være et led i Danmarks EF-politik at søge at presse på for at få fremskyndet et samarbejde på energiforsyningens område.

Men den omstændighed, at virkelige løsninger og effektive løsninger og varige løsninger

[Handelsministeren.]

formentlig må findes på international basis, kan ikke fritage os for – og gør det heller ikke – at opstille og overveje udformningen af en samlet energiplan for Danmarks vedkommende.

Jeg vil gerne understrege, at en sådan samlet energiplan må omfatte alle energikilderne. Jeg har mærket mig, at den energikilde, som vi ikke har i dag, og som er den, vi hurtigst kunne få til afhjælpning af de besværligheder, som vi måske kommer til at stå over for, nemlig atomenergien, ikke er omfattet af hr. Wilhjelm's interesse – i hvert fald ikke af hans positive interesse – og derfor heller ikke omfattet af de forslag, han har stillet. Derfor er hans forslag ikke et alternativ til regeringens energiplan, men er nogle overvejelser, der vedrører dele af denne energiplan.

Dertil vil jeg videre sige, at så rigtigt som det er, at vi må basere vores energipolitik på en samlet energiplan, og at forudsætningerne ikke på alle områder er til stede for opstillingen af en sådan samlet energiplan, så fratager det os ikke forpligtelsen til på områder af den energiplan, som er udarbejdet, og som måske nok lidt præsentligst bærer navnet plan, at søge de dele af denne energipolitik virkeliggjort, som kan virkeliggøres, uden at man derigennem foregriber opstillingen af en plan som helhed, og når det kan ske på områder og måder, som har en forholdsvis hurtig virkning over for vores energiproblemer.

Det gælder for det første spørgsmålet om energibesparelser. Dét er det således, at der i augustforliget blev taget stilling til bevillinger af beløb til energibesparende foranstaltninger. De midler, der blev ofret på ejendomsområdet, er praktisk taget udnyttet i dag, i den forstand at de er bevilget og jo efterhånden også rent faktisk bliver opbrugt. Jeg kan nævne, at boligministeren med hensyn til nybyggeriet overvejer at skærpe kravene med hensyn til indretning af nybyggeriet for at imødekomme energibesparende synspunkter, og at hans overvejelser kan forventes at være tilendebragt ret snart, endvidere at man ligeledes i boligministeriet overvejer en ændring af bygge-loven, som betyder, at man for den eksisterende boligmasse vil foreslå visse ændringer gennemført med henblik på at sikre en bedre udnyttelse ud fra et energipolitisk synspunkt.

Videre kan jeg sige, at der i de drøftelser, vi i øjeblikket har i gang imellem augustforligets partier og SF om en råenergiavgift, også indgår

overvejelser om at stille øgede midler til rådighed for foranstaltninger til energibesparelser på ejendomsområdet.

Det andet område, hvor man efter min opfattelse har muligheder for at gøre noget, som kan virke forholdsvis hurtigt og virke i energibesparende retning, er kraftvarmeområdet, hvor vi igennem udbygning af transmissionsanlæggene vil have muligheder for at reducere energiforbruget til den mængde opvarmning, der skal præsteres, eller vi kan også sige: bedre udnytte det, der bliver sat ind. Her er der også i augustforliget fastsat visse beløbsrammer, og der kommer i løbet af meget nær fremtid til at foreligge et forslag om, hvorledes disse rammer skal udnyttes. Der har været indkaldt forslag til udnyttelsen af dem. De har været gennemdrøftet med de kommuner, som har indsendt forslag. Man er nået frem til opstilling af en plan, og det er hensigten, at denne derefter skal forelægges til finansudvalgets godkendelse.

Det er de to områder, hvor der er størst chance for, at man hurtigt kan gøre noget, som kan påvirke energiforbruget og dermed reducere vores stærke afhængighed af olieimporten.

I augustforliget er der også medtaget rammer for bevillinger til forskning og udvikling. Også på dette område er der udarbejdet forslag i handelsministeriet, som nu bliver drøftet med forskningsrådenes formænd. Derefter bliver energirådet bedt om en udtalelse, og vi regner med, at vi i begyndelsen af december måned vil kunne forelægge et endeligt forslag for finansudvalget til udnyttelse af disse rammer. Det drejer sig om en lang række projekter, som for mig at se vel ikke vil give umiddelbare virkninger på vort energiforbrug, men som er en forudsætning for, at vi kan få en forbedring af vores energisituation i løbet af en forholdsvis kort årrække.

Det er, hvad der i øjeblikket er gennemført og er på vej til at blive gennemført. Også med hensyn til kraftvarmeforsyningen og med hensyn til forskning og udvikling indgår disse problemer i de drøftelser, jeg før nævnte finder sted omkring råenergiforslaget, som vi har under udarbejdelse.

Til bedømmelsen af VS' fire forslag her vil jeg dernæst gerne gøre nogle enkelte bemærkninger. For det første skal man erindre sig, at forslagene sigter mod at nedkorte tidsperioden for den første del af regeringens energiplan fra ni år til fire år. Det vil i visse henseender være

[Handelsministeren.]

teknisk muligt, det vil i andre henseender ikke være teknisk muligt. Dér, hvor det vil være teknisk muligt, er de områder, jeg har nævnt, hvor man først og fremmest kan gøre en indsats med hurtig virkning, og dér bliver det et spørgsmål om, hvad man til syvende og sidst er villig til fra folketingets side at stille til rådighed af midler på dette område og naturligvis stille dem til rådighed ud fra en samlet overvejelse af, hvad der er rigtigt økonomisk-politisk og energipolitisk. Der mangler efter min opfattelse i de overvejelser, jeg forstår VS har gjort sig meget grundigt, nogle betragtninger vedrørende energilagring, et af de indtil videre uløste problemer, som givetvis har betydning for tilrettelæggelsen af udviklingen i en energiplan.

På de områder, jeg her har nævnt, vil det altså ikke være vanskeligt at forcere udviklingen, hvis man ønsker det.

På andre områder er det derimod ikke muligt at gøre det sådan som foreslået i de her foreliggende forslag til beslutning. Det gælder med hensyn til solenergien, at det dér vel vil være teknisk muligt at sætte noget forholdsvis hurtigt i gang, men i den størrelsesorden, som er anført i det forslag til beslutning, VS har fremsat, må man sige at der ikke vil være det behov, som VS går ud fra, idet man må gå ud fra, efter de beregninger der er opstillet, at det antal anlæg, der skal gennemføres, langt overstiger det, der svarer til, hvad der vil blive præsteret af nybyggeri af enfamiliehuse i de fire år, planen er tænkt at dreje sig om, og at det derfor måtte forudsætte ganske voldsomme indgreb med hensyn til den eksisterende boligmasse.

Også for vindenergiens vedkommende gælder det, at man må erkende, de tekniske forudsætninger ikke er til stede. Her kræves der et fortsat forskningsarbejde, som er nødvendigt, hvis ikke man skal risikere at komme til at tilrettelægge en forkert politik.

For den geotermiske energis vedkommende gælder det, at den på tilsvarende måde indgår i vore overvejelser vedrørende forskningsindsatsen, og der er visse konkrete overvejelser i gang. Jeg kan nævne, at vi i dag har nedsat et arbejdsudvalg, som skal gå i gang med at behandle de undersøgelser, der er foretaget, og som en forudsætning for en geotermisk indsats, og yderligere foretage undersøgelser som grundlag for en bedømmelse af, hvor og i hvil-

ket omfang det vil være rigtigt at gennemføre en sådan energiidnyttelse.

Når man dernæst i de store træk skal vurdere VS' forslag her, vil jeg gerne understrege, at det drejer sig om meget, meget store investeringer, som må ses i forhold til de andre store investeringsopgaver, der forestår i de kommende år.

Regeringen har i øjeblikket et arbejde i gang med at forberede en sådan prioritering af de store investeringsopgaver, og det ville ikke være rigtigt at tilendebringe overvejelserne vedrørende energiinvesteringerne, uden at det sker i sammenhæng med de øvrige investeringsopgaver. Det er spørgsmålet om anvendelsen af de ressourcer, vi har til rådighed – i øjeblikket først og fremmest de kapitalressourcer, vi har til rådighed – og det må naturligvis ske ud fra en samlet vurdering.

Endvidere vil jeg gerne sige, at den fremskyndelse af regeringens energiplan, som VS' forslag til beslutning indebærer, medfører en meget kraftig risiko for fejlinvesteringer, og er der noget, som vil lægge gift for en fornuftig fremtidig energiplanlægning og for tilslutningen til en sådan, er det, hvis vi starter i de næste fire år med at foretage en række fejlinvesteringer, med at sætte noget i gang, som derefter viser sig ikke at være holdbart, med at sætte noget i gang, som ikke er tilstrækkeligt undersøgt, og som vi ikke har råd til at eksperimentere med på den måde, at vi bare sætter det i gang, fordi der nu er nogen, der har fået en god og skøn idé. Vi må altså vogte os for, med de knappe kapitalmidler, vi har til rådighed, at kaste millioner eller måske milliarder kroner ud i fejlinvesteringer.

Dernæst vil jeg understrege, at de beregninger, som er foretaget af VS på basis af regeringens energiplan, vedrørende den valutariske virkning af en gennemførelse af regeringens energiplan skubbet frem fra 9 til 4 år ikke holder stik. De holder ikke stik af den grund, at når man skal forcere udviklingen på denne måde, er der ikke i Danmark kapacitet, hverken industriel kapacitet eller tilstrækkelig specialuddannet arbejdskraft, til at gennemføre en række af de ting i løbet af 4 år, som ligger i VS' beslutningsforslag, og vi ville derfor blive nødt til at forøge importen fra udlandet for at klare dette. Da det altså er noget, der skulle ske i løbet af det næste år og de følgende år, altså inden for de første 4 år og løbende, vil

[Handelsministeren.]

det sige på et tidspunkt, hvor vi i forvejen ved at vi står over for meget store valutariske problemer. Det er en forøgelse af valutaunderskuddet, der er tale om, det er ikke noget, om hvilket vi bagefter bare kan sige: all right, det er noget, vi har taget midlertidigt for at file det af. Det er noget, som vi unødigt pålægger os som større valutaudgifter for at foretage en på visse områder forgæves anstrengelse for at fremskynde noget, som ikke kan fremskyndes, hvis det skal gøres fornuftigt og rimeligt. Jeg har nævnt, at der ville blive tale om betydelig større investeringer end dem, der ville blive tale om efter regeringens plan for den første fase, for de første 9 år, når man skubber det sammen på 4 år.

Endelig vil jeg gerne understrege, at efter de beregninger, som er opstillet, og som, hvis man tror, man bare kan anvende linealprincippet, ser meget pæne ud, skulle disse forslags gennemførelse med disse kæmpemæssige investeringer og betydelig større nettoinvesteringer, end VS regner med, og med betydelig større valutaudgifter, end VS regner med, give os en beskæftigelse inden for dette bygge- og anlægsområde, som skulle svare til 47.000 mand pr. år i 4 år. Vi har ikke ledig arbejdskraft inden for bygge- og anlægsvirksomheden af den størrelsesorden. Man har vel inden for byggeindustrien i årsgennemsnit en 11.000-12.000 arbejdsløse, og det er mange, alt for mange, men dette projekt ville kræve ikke blot danmarkshistoriens, men jeg tror verdenshistoriens største omskolingsindsats, og hvis man tror, det er noget, der kan ske fra den ene dag til den anden eller fra den ene måned til den anden, eller noget, der kan ske uden at rejse en række menneskelige problemer, problemer om fordeling og flytning af arbejdskraften osv., tager man fejl. Det bør man tage med i sin betragtning, når man skal vurdere de menneskelige og ressourcemæssige konsekvenser af disse forslag. Rent bortset fra, at hvis vi forcerer udviklingen frem på den måde, og det kan man måske sige ikke gør noget, så står vi, når man standser denne udvikling, med 47.000, der er beskæftiget med det, og som forhåbentlig er blevet specialuddannet til dette arbejde, uden at kunne sikre dem en varigere beskæftigelse på det område. Man kan sige: all right, det er deres egen sag, de tager en chance; men jeg synes, at vi som nogenlunde ansvarlige politi-

kere også må overveje det hensyn til anvendelsen af arbejdskraften.

Derfor vil jeg konkludere med at sige, at jeg ikke opfatter de fire beslutningsforslag som en samlet alternativ plan. Jeg betragter dem som brudstykker af et mønster, hvoraf enkelte brudstykker er en virkelig alvorlig overvejelse værd, hvor andre vel er overvejelse værd, men hvor man må erkende, at de ikke med dette åremål for øje lader sig realisere.

Erik Holst (S):

Socialdemokratiet har for disse fire beslutningsforslag to ordførere. Jeg skal tage mig af de to første forslag, nr. B 8 og B 9, medens hr. Thomas Have vil tage sig af nr. B 10 og B 11.

Det første forslag drejer sig om anvendelse af vindkraften til elforsyning. Vi må sige, at vi har megen sympati for de tanker, der her gøres af principiel karakter. Det er jo også således, at de samme principielle tanker og synspunkter fremgår af regeringens energiplan. Vi deler hr. Wilhjelm opfattelse, når det drejer sig om vind, at den både miljømæssigt og økologisk er en god energiform. Vi deler også hr. Wilhjelm opfattelse, at der er tale om et selvforsynings- og et spredningssynspunkt i dette forslag. Derimod har vi sværere ved at finde baggrund og mulighed for at realisere tanker fra regeringens energiplan med den nedsatte tid, som hr. Wilhjelm har foreslået. Her kan jeg meget let henvise til den udmærkede måde, som handelsministeren forelagde synspunkter af samme karakter på, nemlig at man ikke principielt er imod forslagene, men at der ikke er mulighed for at realisere dem på den meget korte tid, der er angivet. Selvfølgelig kan man sige, at der i dette blæsende land skulle være mange muligheder for vindmøller, men der er jo et par udviklings- og forskningsspørgsmål, der skal klares, navnlig om opbevaring af energien. Her vil jeg godt spørge handelsministeren, hvor store beløb man har tænkt sig at søge om i december måned til disse forsknings- og udviklingsprojekter, som vil være nødvendige.

Vedrørende fremskyndelse af kraftvarmeudbygningen er der principielt heller ikke mellem mit parti og de synspunkter, som hr. Wilhjelm her anlægger, noget, der skiller os, men vi må nok sige, således som også regeringen i sin energiplan har sagt, at der her virkelig er tale om et meget stort indgreb i det såkaldt frie forbrugsvalg, og at der her er tale

[Erik Holst.]

om, at man må samarbejde mellem kommuner og forsyningselskaber for at realisere de tanker og målsætninger, som er understreget meget klart i regeringens energiplan.

På det foreliggende grundlag og på bl. a. den økonomiske baggrund, vi har for øjeblikket, mener socialdemokratiet ikke at kunne gå ind for denne fremskyndelse, men i princippet vil vi meget gerne diskutere detaljerne i de to forslag i udvalget.

Thomas Have (S):

Forslaget til folketingsbeslutning om etablering af et transmissionssystem m. v. for naturgas har jo tidligere været forelagt her i tinget. Det indebærer jo, at staten skal iværksætte de i regeringens energiplan forudsatte projekter vedrørende produktionsanlæg, søledning, hovedtransmissionssystemer og distributionsnet for naturgas allerede i 1981 i stedet for som forudsat i regeringens energiplan inden 1985. Vi kan fra socialdemokratiets side erklære os enig i, at etableringen af et forsyningsnet for naturgas er et vigtigt led i energiplanen, idet det vil muliggøre betydelige besparelser med hensyn til vores olieforbrug. Vi har den opfattelse, at et sådant projekt naturligvis må hvile på en pålidelig samfundsøkonomisk vurdering af de omkostninger og de besparelser, der er forbundet med etableringen af et sådant ledningsanlæg.

Vi er enige med forslagsstillerne i, at der er behov for en massiv dansk energipolitisk indsats også på det område, men vi er ikke helt overbevist om, at det er hurtige patentløsninger, vi har behov for. Vi har den opfattelse, at vi må sikre os, at den hurtige iværksættelse ikke medfører større udgifter og større investeringer end nødvendigt.

Nogle medlemmer af energirådet har udtrykt tvivl om det samfundsøkonomisk forsvarlige i at etablere et så omfattende gasforsyningsnet her i landet. Der vil derfor være mange spørgsmål, som vi gerne vil have lejlighed til at få prøvet i udvalget, inden vi kan tage endelig stilling til det foreliggende forslag.

Det andet forslag, forslaget vedrørende isolering og solvarme, tager jo også sigte på en hurtig gennemførelse af energiplanens isoleeringsprojekter igennem skærpede isoleringsbestemmelser samt en fremskyndet anvendelse af solenergi til opvarmning. Vi kan erklære os enige i, at der skal gøres alt, hvad der er muligt for igennem isolering m. v. at spare på

energien. Regeringen har da også været fuldt opmærksom på det problem og har gennem de sidste år støttet disse besparelsesforanstaltninger; der er således allerede ydet støtte på 500 mill. kr. til energibesparelser i boliger og andre forbedringer af bygninger, hvortil kommer yderligere 100 mill. kr. i indværende år.

Hvad angår solenergien, må denne mulighed efter vor opfattelse først og fremmest bero på resultaterne af de kommende års forsknings- og udviklingsarbejde. En for hurtig gennemførelse kan måske have utilsigtede virkninger, bl. a. for dansk industris medvirken til løsning af disse opgaver. Vi har den opfattelse, at en udnyttelse af solenergien og andre vedvarende energikilder, såfremt det viser sig samfundsøkonomisk realisabelt, bør have en høj prioritet i energiplanlægningen, og vi vil gå ind i et positivt udvalgsarbejde for at opnå dette mål.

Lennart Larson (V):

Venstre presser på for at få en energipolitisk løsning; ingen tvivl om det. Men vi ønsker ikke at spændes for den vogn, der af partitaktiske grunde udnytter verdens mangel på olieprodukter og Danmarks sårbarhed energimæssigt og økonomisk. Vi oplever for øjeblikket en uhyggelig sammenblanding af økonomi og politisk taktik omkring energiproblemerne. Det er en uheldig mixture, som kan sætte vores forsynings sikkerhed i klemme, en sikkerhed, vi ikke kan få, uden at vi får en løsning, og den kan få uhyggelige følger for den danske forbruger og for vor beskæftigelse. Vi kan ikke leve vor hverdag uden energi, der sikrer, at vor tilværelse ikke bliver slået i stykker.

Det var jo også en alvorlig energiminister, der stod her og fortalte om, hvorledes situationen var både forsyningsmæssigt og med hensyn til OPEC-landenes oliepriser. Egentlig havde jeg håbet, at ministerens alvor også havde strakt sig så langt, at man måske ville frafalde tanken om den energiafgift, der skal lægges oveni og være en yderligere belastning på 1,2 mia. kr., og som vil belaste vores konkurrenceevne og vores erhvervsliv. Denne råenergiafgift vil jeg håbe at det ikke vil lykkes regeringen at få igennem folkettinget. Jeg vil ikke kalde det for en led skat, men en rå afgift.

De forslag, der behandles i dag, løser ikke energiproblemerne, deri er jeg enig med ministeren, og beslutningsforslagene B 9 og B 10 vil jeg betegne som en kalket grav, der i sine titler drejer sig om energi, men som i bemærk-

[Lennart Larson.]

ningerne indeholder et politisk angreb på olieselskaberne, på de multinationale selskaber, en omtale af VS' beskæftigelsespolitik, arbejdsløshed, angreb på DUC, en omtale af folkeafstemning, ekspropriation og den alternative energiplan.

Hvis forslagene havde været sagligt begrundede og peget på løsning af problemerne med vor opvarmning, der i dag udgør ca. 50 pct. af vort samlede energiforbrug, skulle bemærkningerne have koncentreret sig om bl. a. fjernvarme som det eneste medium til udbygning af kraftvarme, industrispildvarme, forbrændingsvarme, decentraliseret kraftvarme, endvidere råenergiforsyningerne som kul, olie, naturgas, uran, og forskning og forsøg med udvinding af den geotermiske varme i Danmarks undergrund.

Også finansieringsproblemerne, som ministeren var inde på, omkring udbygning af vores energiforsyning og prioritering af de store investeringer er en meget væsentlig faktor, som burde have været taget med, særlig set på baggrund af de meget sparsomme ressourcer, vi har.

Uden at berøre aftagergrundlaget for denne udbygning, herunder de nyligt udarbejdede, detaljerede kortlægninger, varmealasset, foretaget af Elsam og Kraftimport, vil en løsning af disse problemer heller ikke kunne finde sted.

Venstre kan ikke pålægge regeringen nogen investering i et gasledningsnet, før resultatet af forundersøgelsen om, hvordan den i regeringens energiplan forudsatte naturgasmængde kan anvendes, foreligger. Det kan da ikke være noget formål i sig selv at grave dybe, dyre, valuta-krævende gasrør ned uden sikkerhed for, at de kan bruges.

Jeg er enig med handelsministeren i de øvrige bemærkninger, der er gjort om disse forslag, og jeg skal derfor anmode handelsministeren om, at vi her i salen får en energipolitisk redegørelse. For det første en redegørelse om regeringens energiplaner, som efter åbningstalen at dømme efter min opfattelse lader meget tilbage at ønske, og for det andet en redegørelse om de forundersøgelser, der er i gang, samt en drøftelse af det af mig nævnte udarbejdede varmealas, og samtidig bør folkettinget vel også have mulighed for at drøfte energirådets rapport.

Jeg finder, at med disse mange brudstykker af et mønster, vi kan frygte vil komme til debat

her i salen om vores meget alvorlige energisituation, ville det være bedre at få en redegørelse fra handelsministeren, således at vi kan få drøftet regeringens oplæg. I det øjeblik vi får en sådan redegørelse her i salen, vil man også have mulighed for over for befolkningen at give udtryk for, hvilke problemer der er, og hvor alvorligt det er, og hvordan hele vores hverdag er afhængig af vores energisituation. Det vil også give en god mulighed for et videre arbejde med at klare vores alvorlige energisituation i det energipolitiske udvalg.

Jeg skal herved meddele, at vi ikke kan medvirke til disse forslag, men håber, at vi kan få en sådan redegørelse i stedet for, og skal så tage stilling til problemerne herudfra i en samlet løsning.

Raunkjær (V):

Forslaget til folketingsbeslutning om vindkraftens anvendelse i elforsyningen går ganske enkelt ud på at pålægge elforsyningsvirksomhederne inden udgangen af 1980 at supplere de eksisterende elforsyningsanlæg med produktionsanlæg baseret på vindkraft, med en forsyningsgrad på 14 pct. eller lig med værdien af 7 mill. Gcal pr. år. VS går jo ud fra, at de kan bruge § 13 i elforsyningsloven for at fremme forslaget.

Venstre er ikke indstillet på at følge venstresocialisterne i deres beslutningsforslag. Man kan ikke sådan uden videre gribe ind i bestående virksomheders dispositioner, og er det ikke på for løst et grundlag, man skønner, at en sådan plan kan realiseres? Der ligger betydelige forsyningsmuligheder i vindenergien, men selv om vi har ret gode erfaringer at bygge videre på, må vi regne med, at der vil gå en årrække, inden der er opbygget en teknologi, der blot tilnærmelsesvis kan nå op på den forsyningsgrad, der er tale om i forslaget.

Canada, USA, Sverige og Holland er lande, der ofrer på undersøgelser vedrørende mulighederne for en udnyttelse af vindenergi og vist allerede har samlet en betydelig viden og ekspertise, og her i efteråret var der en konference om vindenergiens muligheder i Cambridge i England. Var det ikke klogt af Danmark at kontakte og samarbejde og have mere fast grund under fødderne, før man kaster sig ud i sådanne planer, som her er foreslået?

Venstre finder alle forsøg på at gøre Danmark mindre sårbart i forsyningen og gøre os mindre afhængige af olietilførslerne prisvær-

[Raunkjær.]

dige, men når man ved, hvor trægt det går med at ændre vaner, at ændre forbrugsmønster, så mener vi, at planerne er urealistiske, og det vil være at skabe falske illusioner at gå ind for forslaget. Men tanken om øget forbrug af vindkraft må gå ind i den løbende debat om at stable en energipolitik på benene.

Med hensyn til bygningsisolering og anvendelse af solvarme, der jo er hovedtemaet i beslutningsforslag nr. B 11, så er der jo også her en opfordring til regeringen om at fremskynde handelsministeriets plan fra maj 1976 om at indtjene hurtige energibesparelser ved isolering og ved brug af den vedvarende energikilde solen.

Hvordan motivationen skal være, fortælles der jo ikke så meget om i beslutningsforslaget. Vi kender jo til mulighederne i tilskudslove og ved, hvordan man kan fremme nogle ting, men jeg tror, man også i dette forslag er for optimistisk med hensyn til mulighederne for at nå de i planen opstillede mål. Vi ser jo, at på trods af tilskudsmuligheder og stærk agitation for besparelser – se blot reklamerne på HT-busserne – meldes der om en forbrugsstigning på 11 pct. i året, der gik.

Der tales jo i bemærkningerne om muligheden for absolutte grænser for forbruget af Gcal pr. familiebolig og arbejdsplads. VS går ikke ind for støtteordninger, men for skærpede bestemmelser, uden at fortælle, hvad det vil koste, og hvordan det vil indvirke på huslejen.

VS vil altså benytte de nye love, der i nær fremtid træder i kraft, til at fremme disse formål politisk. Vi tror altså fra venstres side, at der ikke er realistiske muligheder for at føre planen igennem.

Sluttelig vil jeg gerne spørge ministeren, om han på stående fod kan give yderligere oplysning om, hvad der ydes fra forskellig side til forskning og forsøg, og hvad der i grunden i dag står til rådighed for dansk håndværk og industri af muligheder for at fremme udnyttelsen af alternativ energi.

Tandrup Jensen (FP):

De fremsatte forslag til folketingsbeslutning skal hovedsagelig tjene to formål, som fremskridtspartiet må tage skarp afstand fra. Dels vil forslagene effektivisere nationaliseringen af elforsyningsvirksomhederne, dels vil de resultere i, at folketinget må opgive forslaget til lov

om a-kraftværker, hvilket også fremgår af fremsættelsen af forslagene.

Det er da en ærlig sag, at VS fremsætter disse forslag, eftersom de tjener VS' erklærede mål, men her hører ærligheden også op. Når man ser på forslagene om vindkraft og kraftvarmeværker, så pålægger de elvirksomhederne nogle udvidelser af den anførte samlede øgede kapacitet, som vi tvivler på at selv forslagsstillerne med opbydelse af al deres fantasi kan tro på er realistiske. Dette støttes på energidebatten den 21. maj, hvor den daværende handelsminister udtalte, at vi ikke må foregøgle os selv, at vi kan springe den udvikling så hurtigt over, at vi kan løse vore problemer inden for den årrække, der er beskrevet i energiplanen, med væsentlig større procenter end det angivne. Og i forslagene ligger jo et meget stort overbud hertil.

Nu er der netop udkommet en skitse til alternativ energiplan for Danmark, som det vel i denne forbindelse kunne have været positivt, om vi havde haft lejlighed til at gennemse. Og den lige udkomne rapport »Kortlægning af erhvervslivets energiforbrug« er sikkert heller ikke uden betydning, netop fordi denne rapport fastslår, at erhvervslivet tegner sig for 40 pct. af landets energiforbrug. Det er vel i sig selv ret tankevækkende.

Forslaget om fremme af bygningsisolering og anvendelse af solvarme må nok siges at indeholde alvorlige restriktive indgreb og kontrol af den enkelte forbruger.

Endelig burde der vel også i disse forslag have været medtaget geotermisk energi, som handelsministeren bl. a. omtalte.

Fremskridtspartiet vil gerne medvirke til opbygning af varierede energiforsyningssystemer og kan også tilslutte sig større bevillinger til energiforskning, forudsat der kan opnås enighed om at spare på andre mindre væsentlige forskningsprojekter, idet vi erkender, at den økonomiske situation sætter sine grænser. Hele Danmarks fremtidige energiforsyning er så væsentlig, at det må kræve meget indgående og kontante oplysninger om en koordinering af de mange muligheder, idet de eventuelle vedtagelser, som måtte ske her i folketinget, rækker 30–50 år frem i tiden.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil godt indledningsvis spørge handelsministeren om det materiale, som nu eksisterer,

[Lone Dybkjær.]

over, hvordan augustforligets, jeg havde nær sagt penge, de penge, der er afsat inden for energiområdet, skal anvendes, og om de ikke kunne tilgå energiudvalget. Vi har fået en oversigt over, hvordan man vil fordele disse penge, men vi har jo ikke nogen detaljerede oplysninger, f. eks. om, hvad det er for forsknings- og udviklingsprojekter, man ønsker at fremme.

Så vil jeg i øvrigt sige, at når vi diskuterer energispørgsmål, diskuterer vi jo også samfundsudvikling. Det har det radikale venstre ved tidligere lejligheder sagt nogle ord om, og det skal jeg derfor ikke gentage her. Men jeg vil godt sige, at jeg regner det for meget betydningsfuldt, at der kommer bredde over energidebatten netop af denne grund. Handelsministeriets energiplan var alene af den grund for snæver, fordi den kun indeholdt en samfundsudvikling, der var baseret på atomkraft, egentlig til trods for at tingets medlemmer vel havde fået en slags løfte om, at der i hvert fald ville foreligge alternative energiplaner. Det skal jeg nu ikke tvære i her, men blot i al stilfærdighed glæde mig over, at der så er andre grupper i samfundet, der har kunnet udarbejde skitser til nogle alternative energiplaner.

Det er også i lyset af dette, det radikale venstre gerne vil se VS' forslag. Vi synes, det er godt, at der kommer modspil til regeringens, og jeg var derfor glad for regeringens relativt positive bemærkninger om noget af indholdet i nogle af forslagene.

Forslagenes hovedtanker er jo at fremskynde dele af handelsministeriets energiplan, de dele, som navnlig går ud på en forøgelse af forsynings sikkerheden og beskæftigelsen og formindskelse af valutabehov. Det radikale venstre kan principielt støtte den filosofi, som går ud på en forstærket indsats på disse områder. Når vi alligevel er betænkelige ved den konkrete udformning af VS' forslag, skyldes det en række praktiske forhold, som jeg her skal nævne, selv om jeg erkender, at forskellige af ordførerne på forskellig led har været inde på dem.

Jeg vil navnlig pege på tre punkter. For det første at ikke alle af handelsministeriets systemløsninger er de bedste. Jeg synes, det fremgår af den alternative energiplan, at der foreligger forskellige muligheder, som til en vis grad ikke kan forenes.

Endvidere er det en vanskelig praktisk opgave at sikre, at så meget som muligt af dette arbejde produceres i Danmark. Hvis planen,

f. eks. VS' plan eller en energiplan i det hele taget gennemføres i et forjaget tempo, risikerer vi, at en stor del af udstyret må importeres, således som også handelsministeren var inde på. Det kræver derfor en meget grundig og langsigtet planlægning at få dansk industri inddraget i denne opgave.

Forjagede løsninger eller forjagede gennemførelser af løsninger risikerer også at medføre ufærdige ingeniørmæssige projekter – som eksempel kan man nok nævne vindkraftområdet – og det vil nok være til skade for hele energiuudviklingen, hvis det sker.

Jeg skal her komme med nogle bemærkninger om de enkelte forslag, idet jeg lige vil forudsikke, at hr. Svend Haugaard vil komme med nogle bemærkninger om geotermisk energi, hvor der jo på nuværende tidspunkt foreligger konkrete projekter og ansøgninger om støtte.

Først er der beslutningsforslag nr. 8 om vindkraft. For et år siden udgav Akademiet for de tekniske Videnskaber et gennearbejdet projektarbejde på vindenergiområdet, som over en periode ville føre til et solidt beslutningsgrundlag for den danske vindkraftudnyttelse. Desværre var dette projekt reduceret i handelsministeriets energiplan. Så vidt jeg forstår – men det vil jeg gerne have oplysninger om – vil man nu under ledelse af elselskaberne gennemføre et vindprojekt i en endnu mere indskrænket form.

Det radikale venstre er enig i tankerne i VS' forslag om, at der skal satses kraftigt på udviklingen af vindkraft, hvor Danmark er særlig godt stillet, men vi kan ikke gå ind for, at man straks bygger et stort antal møller, uden at den ingeniørmæssige baggrund er i orden.

Vi finder derfor, at ATV-planens brede og mere sammenfattende program på lidt længere sigt vil gavne sagen mere, og ser gerne dette program drøftet. Det går i al korthed ud på, at man bygger en række demonstrationsmøller og samtidig gennemfører et udviklings- og forskningsarbejde, og det hele varer vel antagelig 3–5 år. Hermed mener vi at vi kan sikre os, at udviklingen er ajourført, og at vi ikke risikerer at basere os på en forældet teknik, som Gedsermøllen vel trods alt i dag må siges at repræsentere.

Om det næste forslag, beslutningsforslag nr. 9, vil jeg sige, at vi anser det for specielt vigtigt at have en gennearbejdet, kombineret el- og varmeplan, altså det er ikke nok med den fore-

[Lone Dybkjær.]

slæde kraftvarmeplan eller med en bredere varmeplan. Det skal være en kombination af såvel eludviklingen som varmeplanlægningen. Jeg tror, det er vigtigt, at vi her får en grundig afvejning af de muligheder, der eksisterer, f. eks. handelsministeriets plan kontra den alternative energiplan eller andre alternative planer, der kunne eksistere, fordi vi her står over for to principielt forskellige systemer, nemlig ét baseret på et centralsystem og ét baseret på mindre, decentrale enheder.

Problemet med VS' forslag er her, at det sådan set tager handelsministeriets plan og udbygger den, blot i et hastigt tempo. Jeg tror derfor, det er nødvendigt med et udredningsarbejde, inden man kan sætte noget i gang her.

Om beslutningsforslag nr. 10 vil jeg godt sige, at hovedindvendingen mod forslaget naturligvis er, at der i øjeblikket ikke er naturgastilbud til Danmark. Den næste hovedindvending, man kunne nævne, var, at det kræver megen planlægning og en hel del tid at få dansk industri inddraget i projekteringen og gennemførelsen af arbejdet. VS gør selv opmærksom på, at dette forslag skal ses i snæver sammenhæng med ekspropriationsforslaget, som det radikale venstre – jfr. hvad jeg tidligere har sagt – ikke kan tilslutte sig. Men det gør det naturligvis ikke mindre vigtigt at få en afklaring af hele naturgasspørgsmålet, og jeg vil derfor godt spørge regeringen om, hvordan det egentlig går med samtalerne, kan man måske sige, på dette felt, vel navnlig samtalerne med Norge. Vi vil også godt vide noget om, hvorvidt der foreligger noget om tidsrammer. Det er ikke noget, der behøver at besvares på nuværende tidspunkt, men det kan vi da spørge om i energiudvalget.

Hvis man stadig væk regner med, at det er sandsynligt at der kommer naturgastilbud til Danmark, synes det radikale venstre, at man burde begynde at forberede dansk erhvervsliv på dette, sådan at man virkelig sikrer sig, at udbygningen af naturgasnettet vil komme dansk erhvervsliv til gode. Problemet med hele dette område kan blive, at vi pludselig skal til at tage en meget hurtig beslutning om det og ret hurtigt vil blive stillet over for nogle tilbud, sådan at vi kan risikere ikke i tilstrækkeligt omfang at få dansk industri involveret.

Det sidste forslag, det, der hedder B 11 og som omhandler isoleringen, er det radikale venstre et langt stykke ad vejen enig med VS i.

Vi mener, at øget isolering og anvendelse af solenergi til rumopvarmning plus varmt vand indebærer store muligheder. Vi er også enige med VS i, at det må være en passende kombination af støtteordninger og skærpede bestemmelser og pålæg, således at den ønskede udvikling kan gennemføres. Men jeg er ikke overbevist om, at VS' konkrete forslag til fastlæggelse af disse bestemmelser har fået den bedste udformning, de skal nemlig være simple, så det bliver administrativt nemt at håndtere dem, og således at det ikke bliver nødvendigt at opbygge et stort bureaukratisk apparat.

Jeg vil godt lige til allersidst give nogle principielle kommentarer.

Handelsministeren sagde på et tidligere tidspunkt af dagen, at en plan må omfatte alle energikilder, og at handelsministeren derfor ikke kan opfatte VS' forslag som en plan. Det forekommer mig at være en lidt mærkværdig argumentation. Jeg synes nok godt, at man kan planlægge på energiområdet, uden at man nødvendigvis har alle tænkelige energikilder med. Selv om handelsministeren mener, at de bør være med, så kan man vel nok kalde det en plan, selv om de ikke er det.

Handelsministeren synes at være af den opfattelse, at alle energikilder kan og bør tages i anvendelse i Danmark. Jeg er ikke så sikker på, at det rent faktisk lader sig gøre. Det er ikke sikkert, at man kan få en betydelig udvikling inden for det, vi med ét ord kunne kalde de alternative energikilder, samtidig med at vi udvikler atomkraft.

Det er for det første ikke sikkert, at det er muligt at klare det økonomisk, men det er vel det, vi bl. a. er ved at undersøge. Men for det andet kunne det se ud, som om vi her står over for to forskellige systemprincipper, nemlig et decentralt system og et centralt system, som næppe vil kunne lade sig forene.

Gert Petersen (SF):

Disse forslag var jo fremsat under augustsamlingen, men nåede ikke at blive behandlet. Jeg må erkende, at jeg ikke kan huske, om de også teknisk set var fremsat, men de dukkede i hvert fald op. Under alle omstændigheder havde jeg lejlighed til i anden forbindelse at sige nogle ting om dem dengang, og jeg ytrede mig særdeles positivt om dem.

Jeg vil godt sige, at SF opretholder den positive stillingtagen, men efter at vi har haft lejlighed til at sætte os ind i detaljer i forslagene,

[Gert Petersen.]

er der nu nok en hel del ting, som vi må være lidt skeptiske over for. Den positive grundholdning til forslagene og også den glæde, hvormed jeg ser frem til at behandle dem i et udvalg, skyldes, at jeg mener, at tendensen er rigtig. Her er der gjort et forsøg på at skitsere en udvikling uden atomkraft med en styrkelse af den danske selvforsyning, hvad angår energi, besparelser på tilsvarende måde, og med en understregning af, at en sådan udvikling er til fremme for beskæftigelsen. Jeg synes, at VS skal have tak for, at de har lagt disse forslag på vores bord, så vi med udgangspunkt heri kan få en mere konkret drøftelse end ved de lejligheder, hvor den energipolitiske redegørelse blev drøftet her.

Men jeg har altså nogle kritiske bemærkninger til forskellige sider af forslagene, som jeg godt allerede nu vil sammenfatte på den måde, at vi mener, at hvis forslagene, om jeg så må sige barberes for nogle overdrivelser, så vil vi stå tilbage med noget meget positivt, og det er det, jeg synes man skal gøre i udvalget.

Den ene indvending mod forslagene går ud på, at vi mener, man forcerer udviklingen for hurtigt frem. Vi står midt i en produktionsudviklingsproces i øjeblikket, hvad angår de traditionelle energikilder, solfangere, vindmøller osv. Hvad nu, hvis vi påtvinger det danske samfund hundredtusinder af solfangere i de næste 3-4 år og der så i løbet af 2 eller 3 år udvikles solfangere, som er langt bedre end dem, vi har i øjeblikket? Jeg mener, at argumentet er relevant, fordi vi faktisk er i en udviklingsproces. For bare 3-4-5 år siden mente man ikke rigtig, at der lå noget i solfangerne - i hvert fald de på bjerget mente det ikke - men i dag er der sket en sådan udvikling, at de på bjerget også må erkende det. Af den grund tror jeg, det er lidt farligt at forcere det så voldsomt frem, som der her er tale om.

Jeg mener også, at på de andre områder, i de andre forslag, der er fremsat, f. eks. i forbindelse med naturgas, er der i virkeligheden også tale om en forcering af tingene. Nu har vi netop fået skitsen til en alternativ energiplan for Danmark fra en forskergruppe, og her er nogle meget spændende og for mig at se helt afgørende rigtige tanker om anvendelse af naturgas i forbindelse med centrale kraftvarmeværker. Men det vil da også sige, at hvis det er denne plan, der skal realiseres i stedet for ministerens plan, så skal vi først have truffet

den beslutning. Og man kan ikke begynde her og nu at arbejde i praksis med selve distributionsnettet, nok med ledninger, der fører naturgas ind fra Nordsøen, enten det nu er den, som hr. Wilhjelms og jeg ikke får eksproprieret, selv om vi gerne ville, eller det er norsk naturgas, der føres ind. Hvad den ledning derude angår, er det klart, at man kan gøre det nu, også hvad nogle hovedledninger i Danmark angår, men når vi kommer til selve distributionsnettet, så er der jo en sammenhæng imellem de planer, der nu er begyndt at komme frem, og som vi har vidst ville komme frem, planerne om de centrale kraftvarmeværker. Så også af den grund mener jeg, at der her er tale om en alt for kraftig forcering.

Den anden hovedindvending går på noget, som måske er principielt og måske betegner en forskel mellem VS og socialistisk folkeparti. Vi mener, efter at have kigget nærmere på det, at planen foreslås gennemført ved alt for mange påbud og administrative bestemmelser. Jeg mener egentlig, at påbudsfilosofien her er drevet meget langt ud. Jeg læser f. eks. i bemærkningerne til forslag B 11 om fremme af bygningsisolering og anvendelse af solvarme noget om det bestående byggeri. Det drejer sig om maksimumsgrænser for det nødvendige forbrug; man vil ikke bruge markedsmekanismen, men i stedet indfører man maksimumsgrænser for det nødvendige forbrug i husholdningerne. Man skriver:

»For det bestående byggeri må der stiles mod tilsvarende krav,« - altså sådanne maksimumsgrænser - »opstillet særskilt for de forskellige årgange og kategorier« - det er lejligheder og huse, der er tale om - »og gennemført efterhånden ...«.

Her ser jeg faktisk for mig en karikatur af socialisme inden for et ganske bestemt område, en karikatur, som vil forære fremskridtspartiet endnu flere vælgere. Jeg tror altså selv, at socialisme må være noget andet end noget, der er så restriktivt. Mon ikke vi i fællesskab, i samtale med VS-erne, kan finde frem til andre løsninger end disse?

Man mener, at det er bedre, fordi det giver en større social retfærdighed, mens vi derimod, hvis det er prismekanismen, der regulerer energiforbruget, ikke får social retfærdighed. Det er desværre ikke engang rigtigt, for jeg læser i de samme bemærkninger, at man jo kan indrette det på den måde, at op til maksimumsgrænsen gælder forbruget af energi produceret

[Gert Petersen.]

ved traditionelle energiråstoffer, altså man må kun forbruge traditionel energi op til denne maksimumsgrænse. Men så kunne man give frit løb for supplerende energiforsyning ved utraditionelle varige energikilder, sol, vind, jordvarme osv. Ja men så er vi da tilbage i den gamle mølle igen, så er det dem, der har råd til det, der altså kan skaffe sig mere energi end de mennesker, der er nødt til at holde sig inden for maksimumsgrænsen for solfangerne. De skal jo koste penge. Jeg går ikke ud fra, det er meningen – det ser jeg intetsteds i forslaget – at de skal være gratis.

Jeg tror, man må erkende, både VSerne og jeg, at vi lever i et kapitalistisk samfund, og hvis vi vil have løst nogle af disse energiproblemer uden atomkraft, som vi vil, så må vi også handle i nogen grad ud fra den erkendelse.

Vi mener fra vores side, at der bør skabes et system til gennemførelse af de tanker, som VS har lagt frem her, men altså i et langsommere tempo, et system, som består af visse enkle påbud. Det er klart, at nogle påbud må der være, der må være betydelig strammere regler for isolering osv. Det skal være et system, hvori også indgår afgifter, helst progressive, på overforbrug af energi, plus økonomiske incitamenter til indkøb af solfangere og andre utraditionelle energiformer.

Endelig for det tredje må der – og det må være samfundet, som gør det – træffes foranstaltninger til fremme af produktudviklingen på hele området, af vindmøller, solfangere osv., og måske gennemføres en tidsbegrænset ned sættelse af prisen på disse apparater, for at de kan være, som det hedder i det her vidunderlige sprog, der bruges, konkurrencedygtige. Jeg er nemlig helt enig med VSerne i, at vi ikke bare skal acceptere, at disse udmærkede ting ikke er konkurrencedygtige, fordi der i øjeblikket ikke er tilstrækkelig stort marked for dem. Vi skal gennembryde markedsmekanismen, det er jeg helt enig i, men jeg kan ikke rigtig se, at det kan gøres på anden måde end ved forskellige former for tilskud og afgifter. Man kunne også forestille sig en tidsbegrænset momsletelse på dette begrænsede område. Jeg tror, det vil være meget risikabelt at prøve på at fremme disse tanker ved hjælp af noget, hvor man bare ender i et bureaukrati, der er endnu værre end det, vi kender til i forvejen. Jeg har også forstået det sådan, at både VSerne og jeg er enige om, at vi er stærkt antibureaukratiske, og det

er altså derfor, jeg kommer med disse bemærkninger.

Det er ikke med disse bemærkninger meningen, at jeg vil distancere mig fra forslagene, tværtimod mener jeg som sagt, at der her er lagt noget på bordet, som man kan arbejde med, og som der sandsynligvis kan komme noget meget positivt ud af som følge af udvalgsarbejdet, som jeg altså ser frem til med megen glæde.

Ninn-Hansen (KF):

I modsætning til hr. Gert Petersen kan jeg gøre mine bemærkninger ganske korte. Jeg kan sige, at vi ikke er tilhængere af de forslag, som venstresocialisterne har fremsat. Vi har haft så mange andre lejligheder til at drøfte disse spørgsmål, så jeg skal undlade her at komme ind på nogen nærmere argumentation. Jeg skal ikke underkende den måde, hvorpå hr. Wilhelm og hans parti argumenterer og laver et forarbejde i disse sager, men vi er altså uenige og kan derfor ikke give tilslutning til, at man placerer disse energikilder som det centrale, for det må jo være meningen med forslagene.

Jeg har tidligere i dag under andre sagers behandling citeret den tidligere handelsministers bemærkninger om, at kernekraften som energikilde i elproduktionen synes at være den eneste mulighed for en mere betydelig formindskelse af vor afhængighed af olie. Den nuværende handelsminister ville ikke helt bruge det samme udtryk, men sagde dog, at det var en meget væsentlig energikilde, der her var tale om. Jeg håber ikke, det var nogen form for distancering fra den tidligere handelsminister. Jeg vil altså gerne sige for det konservative folkepartis vedkommende, at her mener vi at det centrale spørgsmål i drøftelsen af vore energimuligheder er.

Vi interesserer os også for naturgas og har selvfølgelig heller ikke noget imod, at man vurderer andre energikilder, men ingen af dem er i stand til at opfylde det, som vi kunne opnå igennem atomkraftmuligheden her i landet. Desuden har jeg nogen tvivl om vindkraftens anvendelighed, og i hvert fald ved vi jo fra den tidligere periode her i landet, hvor vi havde vindmøller, at det er nogle meget farlige ting at have stående. Man har været så interesseret i at undersøge ulykker i forbindelse med atomkraften, men de er meget få de steder, hvor man har atomkraft. Jeg er meget alvorligt bange for, at hvis man opstiller vindmøller i det

[Ninn-Hansen.]

omfang, som man åbenbart er interesseret i fra forslagsstillernes side, vil der blive tale om helt andre ulykkestal.

Honoré (KrF):

VS' forslag til folketingsbeslutning skal ifølge hr. Wilhjelm forstås som hovedelementer i en alternativ energipolitik. En sådan alternativ energipolitik er jo altid meget interessant, når den kommer fra et medlem af et parti, som meget skarpt har kritiseret den energiplan, som regeringen har fremlagt, har kritiseret indførelsen af kernekraft som et væsentligt led i en sådan energiplan.

Når VS anmoder folketinget om at beslutte sig for hovedelementer i en alternativ energiplan, som indebærer kolossale investeringer, så mener jeg, at VS anstændigvis må præcisere, hvad man ønsker, og sandsynliggøre, at det er muligt at gennemføre det. At gøre noget andet, når det drejer sig om så store investeringer, kan jeg ikke anse for andet end simpelt hen uanstændigt. Først når VS som forslagsstillere har tilvejebragt et sådant grundlag, er vi i stand til at beslutte, hvorvidt noget sådant er ønskeligt.

Jeg må imidlertid sige lige ud til VS, at jeg synes ikke, VS har gjort sig den ulejlighed at præcisere, hvad de ønsker, eller sandsynliggøre, at de kan gennemføre det. Det har handelsministeren også meget klart påvist, og selv hr. Gert Petersen, som gerne ville være positiv over for forslagene, må nu melde sig med en i realiteten ret kraftig kritik deraf.

VS' forslag til folketingsbeslutning er af en karakter, der kan paralleliseres med, at VS foreslog, at mindstelønnen i Danmark senest i 1980 skulle være 200.000 kr. årlig. Dette ville være alternativ økonomisk politik af samme skuffe som de her foreliggende hovedelementer i en såkaldt alternativ energipolitik.

Jeg mener det derfor ikke nødvendigt at gå ind i en egentlig fremlæggelse af mit partis syn på vindkraft og andre energiformer, sammenholdt med VS' helt urealistiske forslag. Jeg vil blot sige, at vi for vindkraftens vedkommende mener, at det vil være rimeligt at udnytte vindkraft i et vist mål til at supplere kraftværkernes elproduktion under visse forudsætninger, nemlig under forudsætning af, at det er økonomisk forsvarligt, og at det ikke medfører større miljømæssige og sikkerhedsmæssige ulemper.

Jeg deler ikke VS' frejdige tro på, at vindkraften opfylder de mest ideelle krav af miljømæssig og økologisk karakter. Jeg vil gerne spørge VS: indebærer vindmøller, der jo skal opstilles i tusindvis i dette land, ikke en visuel forurening? Indebærer de ikke en lydæssig forurening? Kan disse vindmøller forenes med de danske fredningsbestemmelser? Hvordan vil vindmøller indvirke på dyrelivet? Risikerer vi ikke, at et så stort antal vindmøller opstillet i landskabet vil være store fælder for fuglelivet? Har VS undersøgt alle disse ting og kan afvise dem, siden man så frejdigt erklærer, at denne energiform opfylder de ideelle krav i miljømæssig og økologisk henseende? Når man foreslår, at der skal opføres så mange vindmøller – hvor mange har VS ikke givet et bud på – så siger det sig selv, at det må være gennemprøvede modeller, der skal fremstilles i tusindvis af, hvis ikke det skal være en fejlinvestering. Hvor er disse gennemprøvede modeller, som VS vil have danske virksomheder til at opstille og bære den økonomiske risiko for?

Jeg forstår slet ikke, at vi ikke i dette beslutningsforslag får nogle flere kendsgerninger, der kan underbygge, at vindkraften er så ideel miljømæssigt set, og at den er teknisk gennemførlig.

Hvad forslag B 9 angår, er vi da også tilhængere af, at vi får en kombineret el- og varme-produktion, så vi udnytter kraftværkernes spildvarme. Vi er jo et foregangsland på dette område, og det er vi ikke takket være VS. Vi mener, at vi bør fremskynde kraftvarmeudbygningen, men ikke i det tempo, som VS her har foreslået.

Hvad forslag B 10 om naturgassen angår, så hænger VS' forslag jo sammen med den folkeafstemning, som vi har taget afstand fra. Forslaget går endvidere ud på, at gassen ikke skal anvendes til opvarmning eller til elproduktion, men som råstof i petrokemisk industri. Jeg ved ikke, hvad jeg skal mene om dette forslag. En begrundet vurdering af dette forslag måtte jo indebære, at VS havde fortalt mig og de andre partiers ordførere, hvilken petrokemisk industri i Jylland, på Fyn og på Sjælland der skal være aftager af denne gas. Den skal også til udlandet, men lad os bare høre: hvilke virksomheder kan aftage disse kolossale mængder af gas, der skal til for at retfærdiggøre en investering i et sådant stort transmissionssystem?

Hvad forslag B 11 om bl. a. isoleringsforan-

[Honoré.]

staltninger angår, da er vi meget positive over for, at vi kommer i gang, og vi har ved tidligere lejligheder sagt, at vi ikke vil afvise en isoleringspligt på dette område. Solfangerteknologien anser vi ikke for tilstrækkelig udviklet til at kunne indsættes i det omfang, der er foreslået.

Jeg kan altså desværre ikke tilslutte mig hr. Gert Petersens positive vurdering, hvad det principielle angår i VS' forslag. VS' alternative forslag vil simpelt hen være en gigantisk fejlinvestering. Det er skrivebordsfantasier, som muligvis har propagandaværdi over for børn og barnlige sjæle, men nogen anden værdi har de ikke. Som diskussionsoplæg anser jeg dem for uegnede, og derfor vil jeg med hr. Lennart Larson appellere til regeringen om at fremsætte en plan om, hvorledes man kan iværksætte besparelsesforanstaltninger, gøre os mere uafhængige af olien, en plan, som i modsætning til disse forslag kan være et egnet diskussionsgrundlag.

Ib Nørlund (DKP):

Jeg har ofte haft lejlighed til at beklage den forvaskede og usammenhængende måde, hvorpå tinget har diskuteret energipolitik, skønt det i høj grad er et både betydningsfuldt og sammenhængende problem. Det behandles sådan nærmest teskevis som af en blandet mikstur. Dybest set er årsagen til det vel nok, at man vil løse problemer, som ifølge hele deres natur kræver en samfundsmæssig styring, ved privatkapitalismens planløse metoder, hvor man jo ser, hvordan især monopolers profitstræv spiller en ganske fremtrædende rolle for at forhindre sammenhængende bestræbelser, bestemt af folkets og samfundets behov, og bestræbelser, som samtidig kunne følges af befolkningen med tillid.

Den følgeslutning, som vi ofte har gjort tinget bekendt med at vi drager deraf, er, at den eneste vej for en holdbar energipolitik må gå gennem nationalisering af energisektoren og en dermed forbundet, udbygget demokratisk kontrol. Vi synes, at jo mere den danske energipolitik udvikler sin elendighed, bekræftes denne opfattelse.

Nu kan man ikke sige, at diskussionen af de foreliggende forslag i og for sig bidrager til en mere systematisk behandling af disse emner, for også deres egentlige virkning vil jo i meget være afhængig af den sammenhæng, som de

kommer til at fremtræde i. Men jeg erkender da gerne, at det specielt i den nuværende beskæftigelsessituation er på sin plads at fremdrage også begrænsede forslag, der sigter på at få anvendt landets ressourcer og arbejdskraft på en gavnligere måde, end den officielle politik gør det.

Den slags forslag har vi jo også fra tid til anden fremdraget. Der har vi ganske vist i reglen været udsat for kritik fra VS' side, men der sker jo immervæk noget nyt, og vi betragter derfor også med opmærksomhed de forslag, der her er fremsat. Vi forstår dem som en tilskyndelse til reformer, som på forskellige områder kan sætte meningsfyldt arbejde i gang inden for energisektoren, og på den måde forholder vi os også venligt og åbent til dem. Vi forstår samtidig, at de ikke har noget særligt samfundsforandrende sigte. Vi er enige i den bestræbelse, som ligger i at skabe en bred energibasis her i landet, og er aldeles uenig i, hvad hr. Ninn-Hansen proklamerede for et øjeblik siden heroppefra.

Forslagene bygger, som det er nævnt af flere, på regeringens energiplan, som man på forskellige områder ønsker fremskyndet. Det betyder altså også, at forslagene her må fremtræde som tilpassede den almindelige målsætning i den plan, altså også dens væksttempo, altså uden forestillinger om nulvækst og den slags ting, og det mener vi er fornuftigt.

I motiveringen bygger man på ganske interessante beregninger på grundlag af regeringens energiplans tal. Det forekommer os særdeles berettiget at konfrontere regeringen med, at dens egne opgivelser viser, at det både er muligt og gavnligt at føre en aktivere beskæftigelsespolitik i stedet for den, som vi oplever nu. Men en af betænelighederne med hensyn til regeringens energiplan er jo netop holdbarheden af visse af disse opgivelser, og der er efter min opfattelse også absolutte huller i regeringens energiplan. De knytter sig ikke mindst til, hvor der henvises til, hvad man kan spare af energi. For disse besparelser kan være noget ganske tvægget noget. Vi er absolut imod unødigt spild, men vi er også imod en sparepolitik, som betales med ringere levevilkår for en stor del af befolkningen. Det fremgår oprigtigt talt ikke ganske klart af regeringens plan, hvor meget hold der er i dens skøn over energibesparelser.

Handelsministeren afviste jo her med vanlig verve egentlig ethvert alternativ til den plan,

[Ib Nørlund.]

som han selv havde fremsat, idet alt andet ville være skrækkelige katastrofer, der væltede ud over folkene, men det hører jo med, når man snakker om tingene, har jeg forstået.

Om de enkelte forslag vil jeg sige, at for en del af dem er det særdeles indlysende for os, at vi giver dem tilslutning. Det berører mange gange tanker, som vi selv har fremsat, og vi mener, at det er rimeligt at bruge arbejdsvillig arbejdskraft på samfundsmæssigt nyttige områder.

Det gælder f. eks. forslaget om udbygning af distributionsnet og rørsystem for naturgas. Vi har bemærket os, at det i forslaget fastslås, at det skal være statejet og statsfinansieret, og over for forskellige angreb, der er ført frem her i debatten, synes jeg da nok man må sige, at det faktisk er det eneste sted, hvor der i forslagene tales om nationaliserende foranstaltninger.

Vi er enige i, at netop dette burde ses i sammenhæng med den ophævelse af koncessionen, som vi tidligere har drøftet. Selvfølgelig er der på nuværende tidspunkt usikkerhed med hensyn til, hvilke lagre der findes i Nordsøen, og med hensyn til, hvordan man fra dem, der nu sidder på det, vil komme med den ene eller den anden begrundelse for at fortælle, at de ikke er der. Alligevel mener vi, at det er forsvareligt at sætte netop arbejderne i dette forslag i gang, for et sådant distributionsnet ville jo også kunne bruges til energidistribution ved anvendelse af brint, en af de fremtidige metoder, som er højst sandsynlige. Vi vil naturligvis også kunne fordelø naturgas, som kom andre steder fra, f. eks. fra norske lagre, og er der nogen grund til helt og altid at bevare skyklapperne for, at de socialistiske lande er i gang med og villige til at udbygge gasoverførsler til Vesteuropa? Vi synes, at netop Helsinkiaftalerne burde være en tilskyndelse til også at udnytte sådanne metoder.

Hvad angår fremme af bygningsisolering er der også træk i det, vi synes om, og som vi også selv har været inde på forskellige gange. Der er i det foreliggende forslag ting, som ikke står ganske klart, f. eks. hvordan man tænker sig det ene og det andet sikret. Det har ofte været et argument fra VS' side, at beskæftigelsesarbejder straks kapitaliseres, og derfor kan man ikke støtte dem. Her henvises til skærpede bestemmelser og pålæg, men tiden tillader ikke at komme nærmere ind på det. Man må vel

sige, at i en kapitalistisk økonomi vil også følgerne af foranstaltninger foretaget på denne måde kapitaliseres.

Med hensyn til solvarmen tillægges den en vægt, hvor man nok skal se lidt nærmere på, om der er dække for den. På dette område er man jo også lidt vag med hensyn til selve omstændighederne omkring gennemførelsen. Det skal gøres ved pålæg eller motivation, og den konkrete fremgangsmåde overlades til regeringen, men det rejser vel igen nogle af de samme problemer. Kortelig vil jeg da sige, at solenergiens videre perspektiver formentlig ligger på lidt andre områder end det her nævnte.

For kraftvarmeudbygningens vedkommende mener vi, at forslaget er rigtigt, og det er jo faktisk også noget, der indgår i mange af de planer, der har været fremsat. Der er her et ganske betydeligt spild, som burde udnyttes, men naturligvis knytter der sig en række problemer også til denne side af sagen.

Hvad vindkraften sluttelig angår. . . .

Formanden:

Taletiden er udløbet.

Ib Nørlund (DKP):

Nå ja, energiforbruget er gået for rask her, sådan at jeg ikke kan nå at fremsætte alle mine betragtninger, idet jeg ville tage visse reservationer over for, om vindkraften kan spille den rolle, som det er forudset.

Jeg vil nok sige, at den heftige kamp mod vindmøller, som hr. Honoré her demonstrerede for et øjeblik siden, synes jeg han skal passe lidt på med, når man tager hensyn til, hvilken langmodighed han lægger for dagen over for andre energiformer.

Svend Haugaard (RV):

Blandt de mange planer, der har været fremme om alternative energikilder, hvoraf nogle vel nok har været lidt luftige, har varmt vand fra undergrunden været ret ubemærket. Det har dog ellers været kendt lang tid tilbage i ganske særlig aktive zoner i verden, ikke mindst i Island, hvor man har udnyttet det igennem mange år. Vi har jo lidt misundeligt skelet til Island og regnet med, at det kun var få steder, den slags ting kunne ske, og i hvert fald ikke hos os. Hvor man i Island begyndte med noget, der kom op til overfladen af sig selv, er man nu igang med ret dybe borer. Man har i snesevis af borer, der går ned til

[Svend Haugaard.]

1.000 eller 1.500 m, og man er indstillet på at gå endnu dybere, og man har omtrent hundrede procent varmforsyning herfra til boliger, til drivhuse, svømmebassiner osv.

Under boringerne efter olie i Danmark, som ikke gav resultat, opdagede man, at der var varmt vand i Danmark i bestemte zoner, blot lidt dybere nede end i Island. Mest interessant og mest lovende har været et område fra Thy ned over Mors og Salling og med mere eller mindre sikkerhed videre ned til Århus- og Djurslandområdet. Hvis disse boringer går ned i mellem 2 og 3 km dybde, vil de muligvis – nogle siger sandsynligvis – være i stand til at give energikilder, der varer meget lang tid, især til opvarmning og måske endda også til industri.

Man kan undre sig over, at hverken regeringen eller den alternative energiplan, som vi nu har fået, har taget denne mulighed med, skønt der her, hvis løfterne holder, er tale om priser, der kun udgør en lille del af det, det vil koste at udvinde vind- og solenergi.

I august bragte jeg dette spørgsmål på bane over for regeringen, og jeg fik tilsagn om støtte til undersøgelser og forsøgsvis udvinding, eller i hvert tilfælde mulighed for støtte til forsøgsvis udvinding, inden for det afsatte beløb til energibesparelser. Der er sendt en ansøgning fra det område, jeg her nævner. Den har ligget et stykke tid, og nu hører vi, at der i dag er nedsat et udvalg til at se på sagen. Det er jo da godt, at det er nedsat, men det havde været rart, om det var sket lidt før. Jeg vil gerne spørge, hvad der sker videre. Det er næppe et område, hvor nye opfindelser skal afventes. Det er noget, man i hvert tilfælde kender noget til i andre lande. Det er noget, hvor der bare er tale om, at der skal foretages en undersøgelse, og hvis den undersøgelse giver baggrund for de løfter, man hidtil har fået, så er det altså bare med at komme i gang.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om man er indstillet på at følge denne sag op, og hvad man vil gøre ved den. Det er muligt, det kniber med ekspertisen herhjemme. Hvis det er det, der er tilfældet, så føler jeg mig overbevist om, at det vil være muligt fra Island at få den hjælp, man ønsker på området.

Jeg er enig med ministeren i, at de penge, der er til rådighed, skal udnyttes rigtigt, men jeg tror altså også, at det her bare er et spørgsmål om at foretage den undersøgelse og fore-

tage en bedømmelse, og så i øvrigt, hvis den er positiv, se at komme i gang. Jeg vil da gerne bede ministeren om at undlade energibesparelse i denne sag. Brug gerne lidt ekstra, for alt tyder på, at hvis man bruger noget ekstra, så vil det komme igen med ganske betydelige renter.

Ordføreren for forslagsstillerne (Wilhelm) (VS):

Jeg må takke for en efter omstændighederne venlig modtagelse af disse forslag. Med omstændighederne tænker jeg ikke så meget på, hvad de egentlig berettiger til, men på dette, at man til en vis grad har kunnet overvinde, hvad side de kommer fra, i sin bedømmelse af dem. Det er klart, at det for os, som det er sagt i den skriftlige fremsættelse, er hovedelementer i en alternativ energipolitik, og om andre vil bedømme lige præcis det anderledes, har jeg ikke så stor lyst til at hænge mig i. Derimod vil jeg godt skitsere de hovedmål, der efter vores mening må være for en alternativ energipolitik.

Det er uafhængighed af de multinationale kapitalkoncentrationer, og det er ikke kun en fordom, men også en meget praktisk betydningsfuld ting, at man opnår så høj politisk uafhængighed på dette felt som overhovedet muligt. Det er af samme grund en energiforsyning, som ikke bygger på a-kraft, for her vil man, uanset hvordan man vender og drejer sig, i meget høj grad blive afhængig af multinationale kapitalkoncentrationer. Det er desuden en energipolitik, som søger at nå det mål ved et højt mål af energibesparelse – det er indbygget i forslagene – ved selvforsyning, det er også indbygget, og ved spredning af den nødvendige import på flere leverandører. Det kan man ikke sige egentlig er indbygget, for det har mere med handelspolitikken for den resterende energiimport, den stadig væk nødvendige energiimport, at gøre. Det er så endelig en energipolitik, der forsøger at forholde sig noget mere ansvarlig, end man har gjort det i fortiden, til ressource- og miljøproblemer, og som tager hensyn til den beskæftigelsessituation, som kan forudses i den nærmeste fremtid.

Der er forskellige, der har indvendt, at der er energikilder, som ikke er taget med i disse fire forslag, og det er korrekt. Det undrer næppe nogen at få at vide, at det er fuldt bevidt, at atomenergien ikke er taget med, og at der her fra VS' side ikke bare er tale om en udskyldelse. Men der er også andre energikilder, der har været nævnt, og som vi er blevet be-

[Wilhelm.]

brødet lidt at vi ikke har bragt ind i billedet. Det forstår jeg ikke rigtig, for de er faktisk nævnt i den skriftlige fremsættelse, og dér er det begrundet, hvorfor de foreløbig ikke er taget med.

Der er flere, der har været inde på den geotermiske energi og sagt, at den burde vi have taget med. Der står udtrykkeligt i den skriftlige fremsættelse, at efterhånden som mulighederne afklares, vil vi forsøge at udbygge denne alternative energipolitik på områderne bølgeenergi, som ingen har nævnt i dag, og geotermisk energi, som ikke er medtaget i regeringens plan, og det er begrundet i det følgende, hvorfor de ikke er taget med endnu. Vi er simpelt hen ikke i besiddelse af tilsvarende facts med hensyn til mulighederne, med hensyn til beskæftigelseseffekten, med hensyn til kapaciteten, med hensyn til valutabesparelsen, som vi har hentet sammen, når det gælder de fem andre kilder, som indgår i disse fire forslag. Det er den ene ting.

Den anden ting er, at de ikke er med i regeringens plan, og vi har fundet det hensigtsmæssigt – og jeg tror egentlig også, hvis jeg skal være ærlig, at det har været medbestemmende for den forholdsvis venlige modtagelse – meget strengt med disse fire forslag at holde os til simpelt hen at konkretisere og fremskynde de ting, som regeringen mindre forpligtende har fremlagt i den første 9 års periode i sin egen energiplan, men ikke har konkretiseret og ikke endnu har taget noget som helst skridt til hverken at konkretisere eller at fremskynde.

Men det er ikke ensbetydende med, at vi ikke lægger vægt på geotermisk energi og på bølgeenergi, og jeg synes i den henseende, at den alternative energiplan, vi har fået fra forskergruppen her forleden, er meget spændende, fordi den i højere grad, end det hidtil er set, også tager de to områder med. Men læg vel mærke til, at også den på de områder konkluderer, at den endnu ikke vil indbygge disse to områder, for man ved endnu kvantitativt for lidt om disse områder.

Der er en tredje kilde, jeg da godt vil nævne ved denne lejlighed, som heller ikke er nævnt i debatten, som heller ikke er taget med i hverken regeringens eller vores plan, og som heller ikke er taget med i den alternative energiplan, og det er mulighederne for gødningsgassen. Man kan sige, at den måske er smuglet ind under betegnelsen skraldvarme, men det er jo

ikke helt det, man tænker på. Disse muligheder for gødningsgassen, som allerede er en realitet nogle steder, og som, efter hvad man kan læse i en stor, grundig artikel i Politiken i dag, med den nuværende husdyrbestand faktisk ville svare til ved fuld udbygning, hvad der nok ikke er realistisk, en olie- og dermed en valutabesparelse på 1½ mia kr. årligt og et samlet energibidrag, der svarer til 20 pct. af landets nuværende energiforbrug, og som samtidig ville forbedre værdien af den gødning, man anvender til gasudviklingen. Jeg tror ikke, det er realistisk at regne med den fulde udnyttelse, de 1½ mia kr. og de 20 pct. af energiforsyningen, men der ligger enorme muligheder her. Det er en nu i hvert fald nogenlunde kendt teknik, og den burde selvfølgelig også med; den er heller ikke med i denne buket, men også den mulighed understreger, at der virkelig findes alternativer både til den nuværende 100 pct. olieafhængighed og til den påståede nødvendighed af a-kraften.

Det er ikke nævnt i den skriftlige fremsættelse og heller ikke noget andet så d, så vidt jeg husker, i disse fire forslags ellers ret udførlige bemærkninger, så derfor vil jeg nævne det her, hvor meget det egentlig tilsammen udgør i forhold til det nuværende energiforbrug. Jeg vil nævne det, fordi det bl. a. sætter noget i relief, hvor nødvendig denne a-kraft er, som efter regeringens plan først om 19 år, i 1995, skulle kunne bidrage med en 20–22 pct. af energiforsyningen. Hvis disse 4 forslag blev realiseret – og det kan da godt være, at 4 års perioden er lidt for kort, vi vil da godt være med til at kigge på, om der er punkter, hvor den er urealistisk i forceringstempoet – ville disse fire forslag, som i hvert fald ikke kan være helt urealistiske, så til gengæld på en 6 eller 7 eller 8 års periode, når regeringen selv har stillet dem op på en 9 års periode, i henholdsvis energiforsyning og energibesparelse tilsammen udgøre noget, der svarer til mellem 38 og 40 pct. af det nuværende energibehov i Danmark. Det er størrelsesordenen. Dertil kommer som sagt bølgeenergi, som er en stor mulighed, men som vi ikke har turdet kvantificere, den geotermiske energi, som hr. Svend Haugaard nævnte, og som vi heller ikke har ment at vide nok om til at tage den med kvantitativt i planen her, og gødningsgassen, som der dog findes nogle overslag over betydningen af. Disse ville tilsammen kunne bringe disse alternative energikilder langt, langt op over 50 pct. af den nuværende

[Wilhelm.]

forsyning, selv når man tager hensyn til – og det mener jeg man skal, men jeg indrømmer, at det har vi ikke kunnet med disse forslag, det har den alternative energiplan i langt højere grad gjort – når man tager hensyn til, at nogle af disse ting praktisk strider mod hinanden, at det f. eks. nok stort set vil være de samme steder, man billigst kunne drage nytte af vindenergien og af gødningsgassen. Den slags hensyn må man selvfølgelig vide mere om, end der er redegjort for i bemærkningerne til og grundlaget for disse forslag.

Hvad angår bemærkninger, der er gjort af ordførerne, vil jeg foretrække at starte med den mindre venlige del.

Venstres ordfører, hr. Lennart Larsson, ser ikke andet end partitaktisk udnyttelse af resourcebegrænsningerne i disse forslag. Ja, det må jeg jo bare tage til efterretning. Det er venstres bedømmelse, og det kan måske ikke undre, men jeg synes, det var, ligesom hr. Lennart Larson så bort fra, at disse forslag ikke er andet og bevidst ikke er andet, selv om VS har betydelig flere ideer på dette område, end det, regeringen selv stiller op for den første 9 års periode som et i regeringens øjne supplement til a-kraften, men i vores øjne som noget, der er vigtigere og sagtens kan udgøre et alternativ til a-kraften.

Finansieringsproblemerne burde have været med, sagde hr. Lennart Larson. Jeg tror ikke, der fremsættes ret mange forslag herinde og slet ikke som beslutningsforslag, hvor man trods alt har gjort så meget ud af at prøve at samle de oplysninger sammen, som det har været muligt at få, og selv har gjort noget ud af at tvinge de oplysninger frem og derefter prøvet at lave et samlet overslag, som o. k. kan kritiseres, som handelsministeren har gjort det her i dag, men som i højere grad, end det er normalt med de forslag, dette ting behandler, prøver at gøre op: hvor store er egentlig de finansieringsproblemer? Hvor store er de brutto, og hvor stort er, hvis vi virkelig kigger på, hvad der er realiteterne, nettoinvesteringsbehovet? Og hvor meget af det, så vel som det nu har kunnet gøres op, er egentlig et finansieringsproblem i den forstand, at der ligger import bag?

Jeg tror ikke, at man ret tit får de ting meget grundigere belyst og slet ikke i et beslutningsforslag, men ikke desto mindre skulle vi have

den dér med, at den slags problemer burde have været omtalt.

Jeg er sådan set enig med hr. Lennart Larson på ét punkt, og det er, at det kan virke urimeligt at lave en plan og påtage sig investering i et gastransmissionssystem – og der er jo andre ting i det end lige gastransmissionen, distributionen, udvindingsnettet og aggregaterne – uden at vide, om der overhovedet er mulighed for at få tilført dette land naturgas. Det er en af grundene til, at vi for vores vedkommende siger, at løsningen ville ligge i, at man gjorde op med de fejltagelser, som er begået med hensyn til de danske energiressourcer i undergrunden, og eksproprierede DUCs rettitigheder. Men andre har jo en mere optimistisk tro, bl. a. venstre, på, hvordan A. P. Møller og DUC vil være villige til både at udvikle og forsyne dette land med olie og naturgas, og hvis de har denne lyse tro, kan jeg ikke se, der er det store problem i, at man tager regeringens egen plan om gasdistributions-, transmissions- og udviklingssystem til i alt 5,8 mia kr. – præcis det, vi har sat op her – mere alvorligt, end hr. Lennart Larson gjorde.

Den næste af de ikke så venlige var den anden ordfører for venstre, hr. Raunkjær, og her må jeg jo konstatere, at venstre har vedtaget elforsyningsloven med de beføjelser, der ligger til ministeren, men at hr. Raunkjær klart og tydeligt siger, at venstre er imod at bruge disse beføjelser i § 13. Så er vi bare uenige. Jeg mener, det er rimelige beføjelser, som er nødvendige, hvis man vil have hold på en energipolitik. Og hvis man overhovedet vil prøve at påvirke ved andet end de rene markedsmekanismer, hvordan energiforsyningen skal etableres her i landet, er det rimelige beføjelser. Det er formodentlig også derfor, denne elforsyningslov indeholder en § 13. Men venstre siger altså nu klart og tydeligt, at man er ikke villig til at bruge den.

Man mener, vi er for optimistiske med hensyn til isolering. Solvarmeisolering var vist ellers det af punkterne, som handelsministeren sagde nok kunne klares med fremskyndelsen, så vidt jeg forstod.

Fremskridtspartiets ordfører tog skarpt afstand af to grunde. Han betragtede det som en socialisering af elforsyningen. Det mener jeg er aldeles umotiveret, det står der ikke noget om, og som sagt ved den tidligere sag, der har været til behandling i dag, er der ikke noget med

[Wilhelm.]

julelys og VS, når man taler nationaliseringer. Det forholder vi os temmelig køligt over for.

Den anden ting, han havde som grund til at tage skarpt afstand fra forslagene, var, at disse skulle forhindre a-kraft. Det er faktisk også min opfattelse. Jeg mener, at hvis man realiserer disse ting, så har man forhindret a-kraft, og derfor synes jeg, det er udmærket.

Handelsministeren havde en anden opfattelse. Han opfattede det som brudstykker af et mønster, som et supplement til a-kraften, og det må være hans opfattelse, men jeg er temmelig overbevist om, at bl. a. fordi det her er energiforsyning nok, er det langt, langt økonomisk at foretrække for a-kraften. A-kraftinvesteringerne er af en helt anden størrelsesorden, nemlig i dagens priser oppe i retning af 35-40 mia kr. for de 5 a-kraftværker til en ringere procentdelforsyning af det danske energiforbrug. Det vil betyde, at hvis man sætter dette i værk, så man har reelt, politisk, fornuftmæssigt osv. hindret a-kraften. Vi er sådan set enige om, og det har jeg ikke spurgt imod, at det vil være konklusionen, men jeg vil alligevel konstatere, at der er a-krafttilhængere her i salen, som mener, at sådan forholder det sig ikke. Det her er kun et supplement.

Så var der hr. Ninn-Hansen. Det var meget kort, og det er da i orden. Man ønsker ikke rigtig at debattere det, vi får kun at vide, for jeg ved ikke hvilken gang, at kernekraften er det centrale. Og selv om tinbenet er brækket af, og selv om vandet fosser ind i papirbåden, så fortsætter hr. Ninn-Hansen som den standhaftige og siger, at uanset alle nye oplysninger om økonomi, urankrise og ting og sager, er og bliver kernekraften det centrale, og at vindmøller er farlige. Det føler jeg ingen trang til at kommentere så forfærdelig meget, så lad det blive ved det.

Hr. Honoré talte om kolossale investeringer. Hr. Honoré er, så vidt jeg har forstået, en svoren tilhænger af a-kraft, og som nævnt er der virkelig dér tale om kolossale investeringer til et element i den danske energiforsyning, som efter regeringens egen plan og opgivelser er langt mindre end disse ca. 38 pct., som ligger her. Der er tale om nettoinvesteringer, som er omkring det 5-dobbelte, for at give et element til energiforsyningen ved a-kraften, som er omkring det halve. Det har hr. Honoré ikke nogen betænkelighed ved, så vidt jeg nogen sinde har hørt, men her er der altså tale lige pludselig

om kolossale investeringer. Der bliver sagt, at vi ikke anviser osv., og det blev stemplet meget heftigt endda som værende uanstændigt. Igen vil jeg sige: jeg mener, at vi har taget fat meget konkret på både investeringsproblemet og på diskussionen om, hvorvidt det kan være rimeligt at låne ca. 1 mia kr. eller knap 1 mia kr. om året i de 4 år, det står på, i sammenligning med den voldsomme valutabesparelse, som vil være gevinsten i al fremtid, efter at dette er udbygget. Alligevel lader hr. Honoré, der åbenbart ikke har læst disse ting, som om vi overhovedet ikke behandler de problemer, og det skulle være groft uanstændigt. Det ville svare til, at vi foreslog en mindsteløn på 200.000 kr. om året. Jeg synes, at den bemærkning kun stempler hr. Honorés behandling af disse sager, så det skal jeg undlade at komme ind på.

Derimod vil jeg gerne nævne og kommentere hr. Honorés argumenter imod vindkraften og vore synspunkter om, at det er en på det nærmeste ideel i økologisk henseende energikilde, fordi den både i modsætning til uran eller anden kerneenergi og i modsætning til afbrænding af fossile brændsler kun består i, at man låner en i forvejen fri energi på vejen og så slipper den løs igen.

Her taler hr. Honoré om økologiske indvendinger. Hvad med den visuelle forurening, siger hr. Honoré, hvad med den lydæssige forurening? Jeg kan sådan set ikke fortænke hr. Honoré i det, for den visuelle forurening er også den eneste indvending, der i regeringens energiplan er stillet op imod vindkraften. 3 gange nævner man den visuelle forurening, men alligevel vil jeg da gerne kommentere hr. Honoré. Om der så skulle stå 1.000 vindmøller, hvorfor er det en visuel forurening? Det er jo et sublimt æstetikspørgsmål. Hvad hvis jeg opfatter de 1.000 kirketårne som en visuel forurening? Hvad hvis jeg opfatter kirkeklokkerne som en lydæssig forurening, så har hr. Honoré sikkert en anden opfattelse, og det viser bare, hvor tilfældige, hvor ligegyldige, hvor vilkårlige den slags argumenter er i denne debat. Jeg tror egentlig nok, at jeg ville betragte funktionelle vindmøller som nogle smukkere, nogle skønnere, ting i naturen i god overensstemmelse med den almindelige rationalistiske æstetik end hr. Honorés kirketårne. Men i hvert fald er det lidt vanskeligt at tage det argument alvorligt.

Til handelsministeren vil jeg godt sige: jeg kan da godt dele bekymringen ved forsynings-

[Wilhelm.]

situationen og udsigten til prisforhøjelser og muligvis også knaphed. Så meget mere synes jeg, der var grund til at tage alvorligt fat på spørgsmålet: hvordan sikrer man forsynings-sikkerheden for i hvert fald den energi, der findes her i Danmark, bl. a. i Nordsøundergrunden? Men her er vi åbenbart uenige.

Jeg kan da også godt være enig i, at det går for langsomt rundt omkring. Nu sagde ministeren EF, jeg synes altså også, det går for langsomt herhjemme, for rent faktisk er der ikke taget skridt til at realisere de ting, der står i regeringens energiplan, og som tilhører disse alternative kilder; der er ikke rigtig foretaget noget i den retning.

Angående bedømmelserne af VS' forslag takker jeg for de områder, hvor ministeren mente at det nok kunne være realistisk teknisk osv. at forcere 9 års perioden til 4 år. Jeg erindrings om, at vores begrundelse for at foreslå det er beskæftigelsessituationen, som gør, at alting i nettoinvesteringer kun bliver – står der i fremsættelsestalen – halvt så dyre; i virkeligheden er det altså endnu krassere, de bliver mindre end halvt så dyre, når alternativet er arbejdsløshed.

Der er andre ting, som ministeren ikke mente det var helt så realistisk at forcere så meget, og det vil vi da gerne drøfte. Hvis der kommer ordentlige argumenter på bordet for, at der f. eks. ikke er bygge- og anlægsarbejdere nok til at klare det hele på én gang, så har vi ikke noget ønske om at forcere. Hvis bygge- og anlægsarbejderne kun kan slå til til et fremskyndet isolerings- og solenergi-program f. eks., ja, så lad os starte med det, og lad os så give lidt længere tid til de andre ting.

Det kan samtidig være et svar på nogle af de andre indvendinger, bl. a. fra fru Lone Dybkjær, som jeg også takker for modtagelsen af forslagene, fra hr. Gert Petersen og andre. Sådanne praktiske problemer har ikke foreligget i hvert fald i de oplysninger, vi hidtil har fået. Jeg vil da godt sige til ministeren der nævner 10.000–11.000 ledige i bygge- og anlægsvirksomheden, at der må være en eller anden fejl dér. Bygge- og anlægsvirksomheden har en ledighed på tæt ved de 10 pct. og har en samlet arbejdsstyrke på over 200.000, så der må være mere at tage af dér, og derfor har vi fundet det realistisk med planer, der for bygge- og anlægsarbejdere kræver årsbeskæftigelse på op til

ca. 20.000 helårsarbejdere. Men skulle det være forkert, så lad os snakke om det.

Handelsministeren (Per Hækkerup):

Til hr. Wilhelm vil jeg gerne sige, at vi har jo tilkendegivet, at vi er villige til at drøfte en række af de problemer, der ligger, og det går jeg ud fra vi får lejlighed til, når vi får udvalgsarbejdet i gang, så det skal jeg derfor ikke gøre nogen særlige bemærkninger om nu.

Men jeg vil advare hr. Wilhelm lidt imod at jonglere for meget med tallene. Når hr. Wilhelm sætter de 38 pct., som han mener at de 4 forslag vil medføre i besparelse i 1980, i forhold til, at atomenergien kun ville give ca. det halve, så skal man erindre, at dette ikke er et alternativ til regeringens forslag. Nu er der i de 38 pct. medregnet både besparelser og forøget produktion af energi, og den procent, man regner ud for atomenergiens vedkommende, er jo af det faktiske forbrug til sin tid. Men hvis man tager alene de 38 pct., så vil tallet vel være omtrent det samme på det tidspunkt, hvor regeringens planer ville være blevet ført ud i livet, altså om de 9 år, i 1985, hvor hr. Wilhelm altså vil have dem på 5 år. Så jeg er ikke sikker på, at talberegningerne vil holde. Man skal desuden erindre sig, at opgørelsen af, hvilken andel der skal dækkes, jo i absolutte tal må være afhængig af, at vi regner med, at der skal ske en forbrugsstigning i løbet af den længere årrække, som regeringens energiplan sigter på. Så hvis man sætter tallene i relation til samme tidspunkter under samme forudsætninger, så tror jeg, man får et lidt andet sammenligningsgrundlag end det, hr. Wilhelm opererer med. Men hvis man er interesseret i talgymnastikken, kan vi også se nærmere på det i udvalget.

Så siger hr. Wilhelm, at der er ikke sket noget på dette område, der er ikke gjort noget. Jeg beklager, at hr. Wilhelm har fået det indtryk, for jeg brugte en del af mit svar på forslaget til folketingsbeslutning til at forklare, hvad der var sket, hvilke resultater med hensyn til de faktisk udarbejdede forslag der var nået frem til, og hvornår de kunne forelægges til beslutning i finansudvalget. Det er klart, man kan ikke forvente, at man uden videre på 2 dage eller 3 dage kan komme med seriøst genarbejdede forslag til finansudvalget. Det har taget nogle måneder, men nu kommer de, og det har der været arbejdet med i den periode. Så det er ikke, fordi man på nogen som

[Handelsministeren.]

helst måde – det forstod jeg hr. Wilhjelms nærmest ville give det indtryk af – har ligget på den lade side eller har ladet tingene glide deres skæve gang uden at gøre noget særligt.

I øvrigt skal jeg ikke gøre flere bemærkninger til hr. Wilhjelms.

Til hr. Lennart Larson vil jeg gerne sige, at jeg skal se bort fra det pudsige argument med den endnu ikke foreslåede råenergiavgift. Hr. Lennart Larson opfattede det jo på den måde, at det ville forøge vores forsyningsvanskeligheder. Jeg vil nu næsten tro, at hvis man lægger en afgift på råenergi, så vil det da snarere i energipolitisk henseende virke i den rigtige retning.

Howdan det kommer til at virke på eksportsiden for erhvervslivet i al almindelighed, er en af de ting, vi drøfter i det udvalg eller den gruppe af partier, som i øjeblikket forhandler om udformningen af et forslag til råenergiavgift. Men i forbindelse med energiforbruget er det altså et argument i den modsatte retning.

Til hr. Lennart Larsons ønske om, at der bliver givet en redegørelse for energipolitikken i folketingset, kan jeg sige, at jeg skal da gerne overveje, hvornår det er et rimeligt tidspunkt at give den redegørelse på.

Til fru Lone Dybkjær har jeg også kun en enkelt bemærkning at gøre. Fru Lone Dybkjær ville gerne have den detaljerede plan for, hvorledes augustforligets budgetrammer var blevet udnyttet, og det kan man naturligvis få i energivalget.

Så spurgte fru Lone Dybkjær også, hvorledes det går med samarbejdet om leverancer af norsk naturgas til Danmark. Dertil kan jeg sige, at samtalerne vil blive fortsat. Jeg tror desværre ikke, at det er et område, hvor vi kan vente noget snarligt resultat. Jeg vil også gerne sige, at de oplysninger, som af og til kommer frem om, hvad der er af naturgasmuligheder i Norge, varierer ofte på en lidt ubehagelig måde. Det er klart, at inden man indlader sig på investeringsplaner af betydeligt omfang, må man have klarhed over disse forsyningsmuligheder og aftaler om disse forsyningsmuligheder. Det har man ikke kunnet nå endnu.

Så gjorde fru Lone Dybkjær også en bemærkning om den alternative energiplan og alternative energiplaner og sagde til mig, at jeg havde sagt, at jeg opfattede det kun som en plan, hvis den havde alle energiformer med. Nej, det skal selvfølgelig ikke tages så bogsta-

veligt. Jeg forventer ikke, at man skal have bølgeenergien med f. eks. i en energiplan, for at jeg vil betragte den som en realistisk energiplan. Der er måske andre former for energi, hvis udnyttelse man slet ikke har tænkt over endnu, og som måske kan blive betydningsfulde, det ved jeg ikke. Tænk på, at en af de største energikilder, vi har her i verden, er tyngdekraften. Er der nogen, der har tænkt på at udnytte tyngdekraften i energianvendelsen? Det er da muligt, vi kan komme med nogle realistiske planer om tyngdekraftens udnyttelse, så det kan blive overflødigt med solskærme og vindmøller, og jeg ved ikke hvad.

Jeg forventer altså ikke, at man skal tage mere eller mindre fjerntliggende muligheder i betragtning, jeg mener, man skal tage det i betragtning, som er realistisk inden for den periode, som vi diskuterer.

Til hr. Svend Haugaard vil jeg gerne sige, at jeg forstår, at hr. Svend Haugaard ikke er medlem af energipolitisk udvalg, for der er vist tilgæet udvalget en ret omfattende betænkning vedrørende geotermisk energi og det stede, hvorpå forskningen på dette område befinder sig. Som jeg nævnte i mine første bemærkninger, har vi netop nedsat et arbejdsudvalg, der på grundlag af denne betænkning nu må gå i gang med den mere fundamentale kortlægning af disse muligheder, som er en forudsætning for, at man overhovedet kan vurdere, hvilke konkrete projekter der er realiserbare, og hvilke der kan betale sig. Men det er et arbejde, som jeg for mit eget vedkommende synes det er meget værdifuldt at fremskynde. Så langt som jeg uden at være tekniker har kunnet forstå betænkningens indhold, ligger der her noget, som måske i løbet af en meget kort årrække kan blive realistisk, og som i hvert fald er noget, der har fremkaldt lokal interesse adskillige steder, hvor man mener at det kan bidrage til afhjælpningen af det lokale behov for at få energi til opvarmning.

Så skal jeg i øvrigt ikke gøre yderligere bemærkninger. Jeg kunne måske notere mig i farten, at jeg er enig med hr. Gert Petersen, og det er jo ikke noget, der sker alt for tit, men så meget desto mere henrykt skal man være over det, naturligvis – jeg mener, skal hr. Gert Petersen være over det.

Det, jeg er enig med hr. Gert Petersen i, er, at der er alt for mange påbud i den form for beslutning, som VS har foreslået. Jeg mener ikke, det er realistisk. Jeg vil i den forbindelse

[Handelsministeren.]

pege på – det er især i forbindelse med spareplanerne, men også kombinationen af spareplaner og anvendelse af solenergi, hvor jeg også er enig med hr. Gert Petersen i hans bemærkninger – at energirådet jo har udtrykt sin vurdering af det realistiske i regeringens spareplaner, og dér har energirådet ment, at regeringen måske endda var for optimistisk med hensyn til, hvad der kunne realiseres politisk. Nu ved jeg ikke, om det i og for sig er energirådets opgave at vurdere de politiske muligheder for at gennemføre noget, men det har man altså gjort, og man er nået til den overbevisning, at det måske er lige lovlig optimistisk. Jeg ville tro, at med den politiske sammensætning, folketinget har og må forventes at have i hvert fald inden for de næste 4 år, vil adskilligt af det, hr. Wilhjem foreslår som noget, der umiddelbart skal kunne sættes i værk og virkeliggøres inden for de 4 år, ikke være realistisk.

Så skal jeg i øvrigt ikke blande mig i den interne diskussion imellem hr. Gert Petersen og hr. Wilhjem. Jeg forstår, at hr. Gert Petersen fandt mange nye og interessante tanker i de 4 forslag til beslutning. Det glæder mig, at man får lejlighed til at diskutere det i det intime samarbejde mellem de to partier, jeg forstår der er tale om, for hr. Wilhjem understregede jo, at der ikke var et eneste nyt ord i det, han foreslog, ud over dette, at man skulle fremskynde regeringens forslag fra 9 til 4 år, så det bliver spændende at se, hvad de nye tanker er, hr. Gert Petersen har fundet.

Lennart Larson (V):

Jeg vil gerne sige tak til handelsministeren for tilsagnet om en redegørelse. Jeg ville så nødig, at det indtryk, den debat, vi har haft i dag, har efterladt, skulle være de holdninger, der skulle ligge som baggrund for dansk energipolitik.

Jeg vil også godt sige, at den tid, man har ved behandling af folketingsbeslutninger, hvor forslagsstillerne har 20 minutter og ordførerne 5 eller 10 minutter, har vist sig i dag at være alt for kort. Man kunne frygte, at en række partier, måske alle partier, ville komme og sige: vi vil fremsætte forslag til folketingsbeslutning for at få vores holdninger frem. For vi har jo her i folketinget et ansvar over for befolkningen.

Rent bortset fra råenergiafgiften og dens virkninger vil jeg gerne sige, at der ikke er lang

afstand mellem handelsministerens og min opfattelse af energisituationer. Det skyldes måske, at ministeren lytter efter, hvad energifolk har at sige til ham. I det daglige arbejde i forsyningsvirksomhederne arbejder teknikere og politikere i folkeejede selskaber i Danmark, som foreslår regeringen, hvad der skal gøres, når der er kommet en krise. Men efter at vi har fået en energikrise, så er det blevet politisk interessant at kaste sagen ud til debat her og give udtryk for alle mulige forslag og holdninger. Jeg tror, de erfarne mennesker er gode at gæste, og jeg har megen tillid til, at ministeren vil lytte til dem og også i sin redegørelse komme frem med de mange synspunkter, der er.

Jeg vil gerne lige kort sige til hr. Wilhjem, at § 13 i elloven er indført, fordi danske fjernvarmeværkers forening foreslog det daværende energipolitiske udvalg, at man skulle indsætte den paragraf for at udnytte virkningsgraden i kraftvarmeværkerne, således at man brugte 2 l olie, hver gang man smed 1 l væk, og ikke brugte 1 l og smed 2 l væk. Man skulle altså have maksimal udnyttelse. Det var baggrunden for den bestemmelse.

Jeg vil slutte af med at sige tak til ministeren for tilsagnet om redegørelsen.

Tandrup Jensen (FP):

At forslagene har socialistisk hensigt, er åbenbart. Nu brugte jeg ordet »nationalisering«; det kommer af, at jeg føler, dette ord er lidt stærkere i relation til kolonitiden, men det er måske et spørgsmål om en generationskløft.

Må jeg spørge: hvorfor har hr. Wilhjem ikke indhentet nogen af de talrige rapporter, der ligger fra USA, Frankrig og England angående vindkraft, og som måske kunne fortælle os noget om rentabiliteten og lønsomheden i de ting dér?

Angående det økonomiske har jeg siddet og læst meget på de anførte tal. Hr. Wilhjem anfører, at der skal bruges 25,7 mia kr. inden for de første 4 år. Det er jo et beløb, som meget nært svarer til det, man faktisk havde forventet at anvende til a-kraften. Det lyder så pænt, når der så står, at efter 4 år vil vi få varige samfundsøkonomiske besparelser på 2–2,5 mia kr. årligt. Det er jo ret besnærende med reelle nettoinvesteringer på ca. 2 mia kr. Der er dog taget et forbehold i relation til, at det selvfølgelig skal afhjælpe vores arbejdsløshed, for at regnskabet kan gå op. Der står også anført, at

[Tandrup Jensen.]

staten kun skal pålægges udgifterne angående naturgas. Her må jeg have lov at spørge: de store krav, der nu stilles til elforsyningsvirksomhederne, skal staten åbenbart ikke betale, bliver det så skatteyderne, der skal betale det på en eller anden måde, eller bliver det skatteyderne i form af højere forbrugerpriser?

Gert Petersen (SF):

Jeg synes, handelsministeren var meget vittig, men også lidt mystisk. Jeg er mig ikke bevidst, at jeg er midt i en vældig diskussion med hr. Wilhjelm, som handelsministeren altså ikke vil blande sig i. Jeg fremførte nogle betragtninger, som hr. Wilhjelm foreløbig ikke har svaret på. Jeg går ud fra, at vi får lejlighed til at drøfte det i udvalget; det er også dér, jeg selv mener at den drøftelse bedst hører hjemme – på ganske samme måde som andre drøftelser kan høre hjemme i forhandlingsudvalg, og hvad ved jeg, når det er råenergiavgift og sådan noget, det drejer sig om.

Men jeg vil godt svare på spørgsmålet: hvad er der af egentlig nyt i dette her? Der er det, at det er koblet direkte sammen med beskæftigelsen og den nuværende beskæftigelsessituation. Det synes jeg er noget meget væsentligt. Derfor burde det også have været behandlet i august, da det blev fremsat. Nu har vi fået det frem igen, og jeg synes, det er væsentligt med denne sammenkobling med beskæftigelsessituationen, fordi der heri ligger – uanset hvad man så må mene om de forskellige metoder, der anvendes; det er dem, man skal drøfte – et oplæg til bekæmpelse af ledigheden på en anden måde og med andre, og jeg tror på mange måder bedre, perspektiver end de forskellige andre oplæg, som er kommet, og som man i øjeblikket prøver på at realisere.

Ordføreren for forslagsstillerne (Wilhjelm) (VS):

Jeg kan tage tråden op efter hr. Gert Petersen og sige, at netop denne kombination med noget, der på endda ikke særlig lang sigt vil forbedre valuta- og betalingsbalancen væsentligt og samtidig give en øjeblikkelig meget høj beskæftigelsesgrad herhjemme – jeg forstår, at indvendingerne går nærmest på, at den er for høj – det er jo ikke en kombination, som man ellers sådan svømmer i. Det er desværre ikke en kombination, som har præget regeringens energiplan, for dér har man været temmelig indifferent over for, om de krav var opfyldt.

Havde man stillet de krav op sammenhængende, så ville man klart ikke have givet a-kraften den prioritering, som man har givet den.

Til handelsministerens bemærkninger her i sidste runde vil jeg godt sige, at det er fuldstændig korrekt, at sammenligningen af de 38 pct. efter disse forslag og de godt 20 pct. efter a-kraftforslagene drejer sig om to forskellige tidspunkter. Det mener jeg nu også jeg sagde. Jeg talte om de 38 pct. af den nuværende energiforsyning. Når vi hele vejen igennem har henvist til det nuværende energiforbrug, så er det bl. a., fordi vi ikke vil lave ekstra ballade og uenighed ved at bygge en vækstrate ind i forslagene. Man behøver ikke at bygge nogen vækstrate ind for at begynde at forberede en alternativ energiforsyning. Vi ville sikkert være uenige om vækstraten. Den er altså ikke bygget ind, og derfor finder vi det rimeligst at sammenligne vores forslag med den nuværende energiforsyning. Men i handelsministeriets egen plan, forgængerens plan, var a-kraften i 1995 sat i relation til den tids energibehov. Så kan man beklage, at jeg ikke har regnet det om, så vi får det rigtige sammenligningsgrundlag. Jeg tror sådan set, ministeren har ret, det ville også blive ca. 38 pct., hvis vi regnede det om. Så er forskellen altså bare en faktor 5 på de nettoinvesteringer, som er nødvendige, og den er jo heller ikke helt lille.

Det lød, som om jeg nærmest skulle have sagt, at der intet er sket. Det kan godt være, at det lød sådan. Det er ikke helt rigtigt, selvfølgelig, der er sket noget med hensyn til isoleringsarbejderne, men det meget beklagelige ved de løsrevne beslutninger om isoleringsarbejde er jo f. eks., at de bliver uøkonomiske, fordi de lægger sig i vejen for en fornuftig isoleringsstandard, som man arbejder op til. Det er klart, at man ikke nogen sinde på den mest økonomiske måde når frem til den isoleringsstandard, som IFIAS-rapporterne anbefaler som den økonomisk forsvarlige og rentable og energipolitisk fornuftige, hvis man laver disse tilfældige ordninger og siger: nu strør vi 300 mill. kr., så strør vi 100 mill. kr., og så strør vi 100 mill. kr. til ud. Så gælder det bare om, hvem der kommer først, idet der i øvrigt ikke stilles nogen kvalitetskrav. På den måde laver man nogle lapperier, som bagefter lægger sig i vejen for egentlige, fornuftige ordninger, hvor man har fundet ud af de optimale standarder på forhånd.

Der er også sket noget med hensyn til kraft-

[Wilhelm.]

varmen, siger ministeren og refererer til, hvad han har fremlagt her i dag i sin modtagelse af forslagene. Det er rigtigt, der sker noget med kraftvarmen, men hvad er det, der sker? I augustforliget indgår en aftale om, at man i det følgende år skal investere i forberedelse af kraftvarme noget, der svarer til lige præcis 4 pct. af det, som står i regeringens kraftvarmeplan for en 9 års periode. Det tyder ikke på, at man tager det store skridt fremad, og det tyder slet ikke på, at man er sindet at udnytte en dårlig beskæftigelsessituation til at få de her ting forceret bare lidt frem og få nettoudgifterne bragt ned.

Hr. Lennart Larson påstod her, at så kom energikrisen, og så kommer alle mulige politiske marodører, var det vel nærmest, og vil slå mønt af den. Måske er vi det eneste parti, der kan sige det, men vi kan i hvert fald i VS melde hus forbi, hvis man vil antyde, at vi ikke har interesseret os for energipolitikken før energikrisen. Jeg mener nu nok, det var et væsentligt element i, hvad VS arbejdede med, som sagt tidligere i dag, i slutningen af 1960'erne og i begyndelsen af 1970'erne – før der var noget som helst, der hed energikrise, og før hr. Lennart Larson interesserede sig særlig meget for det.

Hr. Tandrup Jensen refererer forskellige tal. Han skal lige bemærke, at den samlede investering, han nævnte, på de 25,7 mia kr., det er bruttoinvesteringen, og i hele vores argumentation for det her indgår som et meget væsentligt element, at i en situation, hvor alternativet er arbejdsløshed i vidt omfang, da vil nettoinvesteringerne være formindsket med den udgift, der er til arbejdsløshedsunderstøttelsen, til de sociale ordninger samt den tabte indkomstskat af merfortjenesten ved beskæftigelsen. Derfor kommer man ned på meget mindre nettotal. Så længe alternativet er arbejdsløshed – ministeren har påstået, at det er det ikke i det omfang, lad os så snakke konkret om det – men så længe alternativet er arbejdsløshed, da kommer man altså ned på noget, der er rundt regnet 1/3 af de beløb. Når også besparelsen på energien i 4 års perioden er indregnet, så kommer man faktisk ned på nettoinvesteringer på ca. 7 mia kr. Det er dér, vi er nede, det er de knap 2 mia kr. om året, hvis alternativet er arbejdsløshed, og det har vi ment det var. Hvis der som sagt kan komme ting frem, der virkelig anfægtter det, vil vi meget gerne diskutere en anden

prioritering, en ikke helt så forceret, en ikke helt så koncentreret realisering af det her 9 års program på 4 år.

Ministeren sagde tidligere – nu nåede jeg ikke at svare før – at det var ikke muligt med den megen solenergi, for antallet af solelementer skulle i så fald overstige antallet af nye enfamiliehuse i de fire år. Ja, det er vi da helt klar over, især med de lave tal for byggeriet, som findes for tiden, hvor man ikke realiserer de 40.000 boliger om året, hvad enten det nu er enfamiliehuse eller lejligheder. Men vi har da ikke noget sted sagt, at anvendelsen af solbatterier skulle begrænses til nye enfamiliehuse. Tværtimod har vi temmelig kraftigt antydnet med dette med forbrugsstandarder en slags rationering, om man vil, på de allerstørste enfamiliehuse, en begrænsning af deres tilladte forbrug af kraft ved traditionelle kilder, at man dér skulle indbygge en motivation for dem til at tage f. eks. solbatterier i brug. Vi mener ikke, man bare fast skal indlægge solbatterier i alle nye enfamiliehuse; det tror jeg ikke engang vil være fornuftigt. Det skal ikke være i alle nye enfamiliehuse, men det skal være i en hel del af de bestående. Det kan være svært at gøre det kvantitativt fuldstændigt op. Derfor har vi altså også her ladet os styre af regeringens 9 års investeringsprogram.

Vindenergien kræver mere udvikling, har vi hørt fra så at sige alle i dag. Jeg er enig i noget af det, fru Lone Dybkjær sagde om det spørgsmål, nemlig at der er gode tanker og overvejelser i den alternative energiplan, som altså er kommet efter de her forslag, men jeg kan ikke være enig i den generelle bemærkning, der er kommet fra mange sider om, at man ikke rigtig kan gøre noget ved vindenergien nu, og at det kræver så og så mange undersøgelser, for det er, som anført i vores bemærkninger, i direkte modstrid med det, handelsministeren i sommer gav os som svar på, hvorfor Tvindprojektet hverken havde kunnet få forskningsstøtte eller udviklingsstøtte. Begrundelsen var nemlig, at der var jo tale om en velkendt teknologi. Så kan det være, at det var et forkert svar – for ikke at sige det stærkere – men det var det, man svarede. Man kan ikke på de lige dage sige, at det er en velkendt teknologi, og så på de ulige dage sige: det kan vi ikke sætte i gang, der må forskes først.

Jeg er helt enig i, at de næste ti år formentlig ville give propetyper eller helt andre former, der ville bringe udnyttelsesgraden op

[Wilhelm.]

fra de nuværende ca. 65-75 pct. måske, og hvad så? Skal det nødvendigvis forsinke den udvikling, især når man tager i betragtning, at det hele vil koste mindre end det halve i en situation, hvor alternativet er arbejdsløshed? Det er det, jeg hele tiden synes man har undladt at tage med, det væsentlige argument, der ligger bag forceringen, nemlig at alternativet i meget høj grad er arbejdsløshed i øjeblikket.

Hr. Gert Petersen havde nogle principielle betragtninger om påbud og den slags, hvad der var socialisme, og hvad der var bureaukrati. Det er vi sikkert ikke så uenige om på det generelle plan. Men hr. Gert Petersen ved jo godt fra vores fælles snak for nogle uger siden, at VS er villige til at drøfte, om det er nødvendigt med de påbud. Kom med nogle ændringsforslag! Kan man opfylde det samme i henseende til motivering, kan man opfylde det samme i henseende til energibesparelse, og kan man opfylde det samme i henseende til finansieringsform uden at benytte sig så meget af påbud, så da hellere end gerne for min skyld. Jeg kan bare ikke se, at regeringen på nogen som helst måde har taget bare et lille skridt til at motivere folk til at bruge vindenergien, til at bruge solenergien osv. Derfor har vi – men vel at mærke ikke indbygget i forslagen, men i bemærkningerne – antydning af nogle muligheder for, hvordan man skulle motivere f. eks. til bedre isoleringsstandard, f. eks. til anvendelse af solbatterier på ældre parcelhuse, der har et højt energiforbrug, og den slags ting.

Det er bare de første ideer, der er på de dér områder. Men det er da ikke sådan, at vi er lige så stive med hensyn til vores gode ideer, som regeringen er med hensyn til sin ikke nær så gode energiplan. Vi er meget villige til at drøfte andre løsninger. Det er hensigten, det er det samlede formål, der er væsentligt for os, og hvis SF, radikale eller andre har gode ideer på de der områder, som gør mindre påbud nødvendige, så ser vi det meget gerne, det vil vi hellere end gerne diskutere.

(Kort bemærkning).

Lennart Larson (V):

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke ministeren for den hurtighed, hvormed han har fremskyndet udbygningen af kraftvarme, og de bevillinger, der er kommet, og jeg vil gerne sige til hr. Wilhelm: jeg regner med, at fjernvarmen i alt på 2 år vil investere omkring 1

mia danske kroner i sit varmesystem, så jeg vil godt sige, at det går med en vældig hastighed.

Det, jeg bebrejdede hr. Wilhelm, var, at man ikke ville lytte efter de erfarne mennesker. Mere end tusinde politikere, der hver dag i forbrugerejede selskaber og i kommunerne arbejder med disse problemer, har i en generation ført dansk energiforsyning frem til noget, der er forbilledligt. Lige pludselig kommer energikrisen, og så er det, man skal tage politisk stilling, og man vil overhovedet ikke lytte efter dem. Det er regeringen nødt til. Det gør regeringen gerne.

Med hensyn til min egen situation vil jeg gerne sige, at jeg siden 1962 har beskæftiget mig med disse problemer. Der kunne måske være et eller andet af det, jeg sagde, der var rigtigt.

Handelsministeren (Per Hækkerup):

Der var det nye, sagde hr. Gert Petersen, at der var et beskæftigelsessynspunkt i hr. Wilhelms forslag. Det er ikke noget nyt. Der er også et beskæftigelsessynspunkt både i regeringens energiplan og i den måde, hvorpå vi har grebet det an indtil nu. For netop ikke at forsinke tingene gjorde vi det, at vi i forbindelse med augustforliget – jeg kan ikke forvente, at hr. Gert Petersen kan alle detaljerne – blev enige om at stille midler til rådighed for et beløb af 235 mill. kr., dækkende indeværende og næste finansår. Deraf blev øjeblikkelig de 100 mill. kr. stillet til rådighed til isolering m.v. af ejendommene. Disse penge er brugt eller praktisk taget brugt i den forstand, at de er bevilget. De vil så i løbet af de kommende måneder efterhånden også være brugt. Det gjorde vi for øjeblikkelig at bedre beskæftigelsen.

Desuden blev der vedtaget rammer, som gjorde det muligt for os at tage fat på forskning og udvikling, tage fat på fjernvarmeprojekterne og tage fat på procesenergien i industrien. Der kommer et forslag, det er vedtaget af regeringen, vedrørende energibesparelser i industriprocessen. Det kommer i næste uge. Og jeg har oplyst om, at der kommer i meget nær fremtid til finansudvalget bevillingsforslag på de to andre områder.

Desuden skete der det i augustforliget, at der imellem forligspartierne var enighed om, at såfremt beskæftigelsessituationen skulle udvikle sig på en sådan måde, som vi ikke hå-

[Handelsministeren.]

bede, men med en alt for stor arbejdsløshed eller en voksende arbejdsløshed ud over det sædvanlige i disse måneder i vinter, så skulle der sættes midler ind til iværksættelse af beskæftigelsesarbejder i ordets bredeste betydning. Oprindeligt havde vi tænkt os en beløbsramme for det, men der blev ikke fastsat nogen beløbsramme.

Regeringen har udarbejdet eller er ved at lægge sidste hånd på et forslag til, hvordan sådanne arbejder skal se ud, med det formål at fremme beskæftigelsen og gøre det under hensyntagen til valutaforbruget. En meget vigtig post i dette er en fortsættelse af tilskuddene til energibesparelser i fast ejendom, i indretning af fast ejendom.

Det vil altså sige, der er for at få hurtige virkninger allerede taget hul på en del af det, der omtales i regeringens energiplan. Jeg har derudover oplyst i dag, at fra boligministerens hånd foreligger der meget snart et forslag til ændringer i byggeloven, dels med hensyn til den eksisterende boligmasses indretning og de krav, der skal stilles ud fra et varmebesparende synspunkt, dels med hensyn til de krav, der skal stilles til nybyggeriet.

Det vil altså sige, at på de områder, hvor vi har kunnet, har vi fremskyndet forarbejderne, men det er nødvendigt, at man gennemfører realistiske forarbejder, så man ikke kaster sig ud i noget, hvis virkninger man ikke kan vurdere. Hvor man på forhånd havde grundlag for at vurdere det, er der gennemført bevillinger eller bliver der i løbet af de nærmeste uger gennemført bevillinger. Det kalder jeg en positiv og aktiv beskæftigelsespolitik med henblik på virkeliggørelsen af energiplanen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling.
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslagene til folketingsbeslutning henvises til det energipolitiske udvalg. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Medlem af folketinget *Lembourn* har meddelt mig, at han med virkning fra dags dato ønsker at repræsentere det nye parti *de moderate* som partigruppe i folketinget.

Medlem af folketinget Kirsten Jacobsen har meddelt mig, at hun ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvilke oplysninger kan ministeren give vedrørende den aktuelle økonomiske og kunstneriske situation på det kgl. teater, og hvilke initiativer agter regeringen at tage i den forbindelse?«

(Foresp. nr. II).

Erhvervsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om garantier til finansieringsinstitutter for virksomheder inden for håndværket og den mindre industri, handelen, vognmandserhvervet og andre serviceerhverv. (Lovf. nr. L 25). Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 12. november, kl. 11 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Brøndlund Nielsen.*
- 2) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Ove Jensen.*
- 3) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Erhard Jakobsen.*
- 4) *Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.*
- 5) *Spørgsmål om fremme af forespørgsel til ministeren for kulturelle anliggender af Kirsten Jacobsen.*
- 6) *Afgørelse af forslag om at henvise*
Forslag til folketingsbeslutning om folkeafstemning vedrørende ekspropriation af olie- og gasforekomster m.v. [af Wilhjelms fl.]
til udvalget for forretningsordenen eller til det energipolitiske udvalg [afstemning].